“مردووشۆر” و ڕەشەبای سلێمانی …. ڕانی کتێب …. نووسینی بەکر ئەحمەد

ناوی کتێب: مردووشۆر
نووسینی: سارا عومەر
وەرگێڕانی بۆ سویدی لە دانمارکییەوە: لیە گێفەرت
بنکەی بڵاوکردنەوە: پۆلاریس
ژمارەی لاپەڕە: ٢٩٥

ڕۆژی 10 ئاوگوستی 2016 یە و فرمێسک لە خەستەخانەی “سکەیبی” دانمارک بە دەست بیمارییە دەروونی و جەستەییەکانی خۆیەوە دەناڵێنێت. ئەو ئێستا لە تەمەنی ٣٠ ساڵەی خۆیدایە و لە ئاخاوتنێکی دەستانە و هەندێک جار نادەستانەدا بەشێک لە حەکایەتی ژیانی خۆی بۆ “دەریا”ی پەرستیار کە کوردێکی وڵاتی خۆیەتی و لەم خەستەخانەیەدا کاردەکات، دەگیڕێتەوە.

فرمێسک لە دایکبووی سلێمانییە و کاتیک دێتە دنیا، قژ بەسەرییەوە نییە و گودیلەیەکی سپی درێژ بە ناوچەوانییەوە یەتی. بە خەلکانێکی زۆر، کچێک بەم سەر و سیمایەوە، یان ئەوەتا نەفرەتێکی خودایی تیا بەرجەستەیە و بەڵایەکە بۆ کەس وکار و بنەماڵەکەی، یان ئەوەتا دەکرێ موعجیزەیەک بێت و نیشانەی پەیامێک بێت لە ڕێی ئەم کچەوە نەبردرابێت. بەلام ئەنوەری باوکی فرمێسک بەوەی خوازیاری کوڕە و کچی دەبێت، لە پاڵ دەندەیی خۆیدا وەک پیاوەکی تووڕە، هەرچی ڕقی کۆبووەوەی خۆیەتی لەوەی کە کچییان بووە لە “ڕووبار”ی هاوسەری خۆیدا بەتاڵ دەکاتەوە و لە کۆمەڵێک پیلانی جۆراوجۆردا خوازیاری لە ناوبردنی کیژۆڵەی تازە لەدایکبووکەیەتی. نەک هەر باوکی فرمێسک، بەلکو هەموو بنەماڵەی ئەنوەر بە چاوێکی سووکەوە لە دایکی فرمێسک و کچە تازەبووەکەی دەڕوانن و ئەم ڕقی دژی کچبوونەی فرمێسک لەناو ئەندامانی بنەماڵەکەیاندا پەرە پێدەدەن . دایکی ئەنوەر، هەر لە هەفتەکانی دوای لە دایکبوونی فرمێسکەوە دەیەوێ فرمێسک خەتەنە بکات و بەڵام لەڕو لاوازی فرمێسک و نانەخواردنی ئەو، ڕووباری دایک دەتۆقێنێت لەوەی کچەکەی بەرگەی ئەم نەشتەرگەرییە خۆماڵییە

ن□گر□ت و ل□ ناچاریدا ب□ دورخست□ن□و□ی فرم□سک ل□ پیلان□کانی باوک و بن□مال□ی ئ□و، فرم□سک د□ن□ر□ت□ لای دایک و باوکی خ□یی تا چاکد□بیت□و□ و ب□و ئوم□د□ی مال□ی ن□ن□و باپیر□ش، بب□ت□ پ□ناگای□کی ئارام ب□ ئ□و.

گ□وه□ر، ن□نکی فرم□سک□ و تاک□ مردووش□ری شار□. ئ□و ل□گ□□ د□رو□شی م□ردیدا ک□ پیاو□کی ز□رد□شتیی□ ژیان ب□س□ر د□بات و ئ□و کار□ د□کات ک□ هیچ ک□سی تر ل□ شاردا، جگ□ ل□ د□ست□ خوشک□کانی دیک□ی گ□وه□ر ک□ ل□ زیکر و ت□راویح و نو□ژ□ ب□ ک□م□ل□کانی خ□یاندا ی□کد□گرن□و□، پ□یانوانیی□ ژن□ کوژراو□کانی شار شای□نی ناشتنن. ب□□ام گ□وه□ر، و□ک ئاماد□کردن□کی □□حی، ئ□م ج□ست□ ل□ت وپ□تکراوان□ی قوربانییانی ش□ر□ف پاک د□شوات و ب□ دوا مال□یاوایی خ□یان کفن و دفنییان د□کات و د□رو□شی م□ردیش ل□ شاردن□و□ی ئ□واندا، هاو ر□ح و هاوکار□کی گ□ور□ی□.

ز□م□ن ل□م □□مان□دا ل□ ١٠ ی ئاوگوستی ٢٠١٦ و□ د□ستپ□د□کات و دیم□ن□کانی دیک□ی □□مان ب□ش□و□ی فلاشباک و و□ک ب□ش□ک ل□و تراومای□ی ک□ فرم□سک ل□ ژیانی خ□یدا دووچاری بوو□، د□مانگ□□□ت□و□ ب□ ناو□□استی ه□شتاکانی س□د□ی □ابردوو. واتا □ووداور□کانی ئ□م □□مان□ ل□ ن□وان ١٩٨٦ و ٢٠١٦ د□گووز□ر□.
ب□□ام م□ژووی نائوم□دی و د□ردیس□ری□کانی ک□ فرم□سک دووچاری د□ب□ت ل□ ن□وان سالانی ٨٦ و ٩١دای□. ئ□م □□مان□ م□ژووی ژیانی ش□ش سال□ی مندال□ک د□گ□□یت□و□ ل□ گ□رم□ی ج□نگی ئ□ران و ع□راقدا و ب□ش□کیش ل□ □ووداو□ م□ژوویی و سیاسیی□کانی ک□م□لگای کوردستان تیشکیان ب□رد□ک□و□ت. شو□ن ل□م □□مان□دا شاری سل□مانیی□ ک□ سارا عوم□ر ب□ زامواى ناو د□بات، گوای□ ناو□ ک□ن□ک□ی سل□مانیی□.

ئ□گ□ر ش□ش سال□ی ت□م□نی مندال□ک کر□کی ئ□م □□مان□ پ□کد□ه□ن□ت، ئ□وا سارا عوم□ر ل□م □□مان□دا ب□ش□کی ز□ر ل□و پراکتیک□ د□ند□ و نا ئینسانییان□ی ک□ ژن ل□ ک□م□□گای کوردستاندا دووچاری د□ب□ت□و□، د□بیت□ شو□نی نیگاو ج□گای□ک ل□ چیر□ک□ کورت و ئاماژ□ کولتووریی□کانی ناو ئ□م ت□کست□دا داگیرد□کات.
ئ□م تیکست□ی سارا عوم□ر، هاوار□کی توور□ و توندی ژنان□ی کوردیی□ ل□ ب□رامب□ر ئ□و کولتووری ش□ر□ف□ی ک□ قوربانیی□کانی ل□ کوردستان و د□ر□وی کوردستاندا، کوردی پ□د□ ناسر□ت□و□.

ئ□گ□ر تاوان□کانی کولتوری ش□ر□ف ئ□د□بیات□کی سیاسیی گ□ور□ی ل□ ئ□رشیفی بزووتن□و□ چ□پ و ک□م□نیست□کانی کوردستان و دواتریش

ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنیدا داگیرکردبێت، ئەوا “مردووشۆر”ی سارا عومەر، بە ئەرشیفکردنی ئەم مێژووە لەکەدارەی کۆمەڵگای کوردستانە لە بواری ئەدەبدا.
زۆر جار لە جەدەلە سیاسییەکانی کە دەربارەی پرسی یەکسانی و خەباتە لە بەرانبەر کولتووری شەرەفی ژنکوژی کوردیدا، ڕژێمی جەندەری کوردی دەخرێتە بەرباس و لێکۆڵینەوە و باسیلێوەدەکرێت، بەڵام “مردووشۆر”ی سارا عومەر نمایشکردن و بەڕوونی نیشاندانی ئەوە تەڵەیە ئاڵۆز و لەیەکهەڵپێکراوەی ئەم ڕژێمی جەندەرییە کە تیایدا ترادیسیۆن و ئایین، کولتوور و دواکەوتوویی وجەنگ ئینسانەکانی لە داوەکانی خۆیدا گیرکردووە.
سارا عومەر لەم ڕۆمانەدا وەستایانە لە بەکارهێنانی زمانێکی ژنانەدا ئاخاوتنی پاڵەوانە ژنەکانی ناو ئەم ڕۆمانە تۆماردەکات. تەمەنی سارا و لە دەرەوە ژیانی ئەو لە زەمەنێکی دووردا، ڕێگری پێکنەهێناوە لە تێبینیکردنی ئەو زمانە تایبەتییەی کە ژنی کورد لە ئاخاوتنی ڕۆژانەیدا بەکاریدەهێنێت. زمانێک کە تێکەڵە بە دەستەواژەی ئایینی و پارانەوە و دوعا و نزای لە خۆگرتووە کە خوێنەری ئەوروپی تووشی سەرئێشەیەکی گەورەدەکات و ساراش ڕاستگۆیانە و وەستایانە ئەم زمانە بە پاڵەوانە ژنەکانی دەبەخشێت و بە زمانێکی دیکەی ئەوروپی دایدەڕێژێتەوە.

دیمەنی ئێشکگرتنی گەوهەر و دەستەخوشکەکانی لە هەفتەی یەکەمی لە دایکبوونی فرمێسکدا بۆ ئەوەی شەوە نەیبات، خوڵقاندنی کەشو هەوایەکی تەواو ژنانە بە پارستنی مندالەک لە دەست خێو و جنۆکە، لە قەلەمی کەسێکی بەتوانا دەوەشێتەوە کە چەندین ڕۆمانی نووسییەوە نەک وەک ئەوەی مردووشۆر یەکەم بەرهەمی ئەو بێت.
ئەم ڕۆمانە لە دانمارک تیشکێکی لە رادەبەدەری دەچێتە سەر. بە بڕوای من نەغمەی تووندی دژی ئیسلام و گەرم وگووڕبوونی جەدەلی تاوانی نامووسی و ئامادەیی گوتارێکی دژی پەنابەری و تا ڕادەیەک ڕاسیستی دژی پەنابەران، ئەو چوارچێوەیەن کە ئەم زەمینەیە سازدەکەن بۆ ئەوەی زیاد لە پێویست ئەم کارە لە بەر تیشکدا بێت. بێگوومان ئەمە بەمانای کەمکردنەوەی بایەخی ئەم کارە ئەدەبییە نییە کەمن لەم وتارەدا دەگەڕێمەوە سەری.

سارا عومەر لەسەرەتای ئەم کتێبەدا لە عومرانی کوڕی حسێنەوە، حەدیسێکی سەحیح دەهێنێتەوە کە بووخاری بە ٤:٤٦٤ تۆماری دەکات: پێغەمبەر دەڵێ:سەیرێکی بەهەشتم کرد، بینیم خەڵکانی هەژار زۆربەی دانیشتوانی بەهەشت پێکدەهێنن. سەیرێکی جەهەنەمم کرد، بینیم

زەربەی دانیشتوانی ئەوێ ژن بوون." بەگوومان هێنانەوەی ئەم حەدیسە لە دەستپێکی کتێبەکەدا جێگایەکی گەورە لە بنیاتنانی سترەکچەرەکانی ئەم ڕۆمانەدا داگیردەکات.

لە زۆر جیگای ئەم ڕۆمانەدا هەستدەکرێت زەبر وزەنگی تووندی بەکارهاتووی بەرانبەر بە ژنان کە پاڵەوانە جۆراوجۆرەکانی ناو رۆمان دووچاری دەبنەوە، هاوکات دەبێت بە هێنانەوەی بەشێک لەو ئایەتانەی کە بە زەقی باس لە ژێردەستەیی ژن و تەنانەت لێدان لە ژن ناوەڕۆکییانە، بەیەش لەلایەن نووسەرەوە ڕیزدەکرێن و لەگەڵ ڕووداوەکاندا دەخرێنە ناو تێکستەکەوە. بە کورتییەکەی: دروستکردنی فەزایەک کە خوێنەر کیشبکریتە ناو قەناعەتی ئەوەی کە سەرچاوەی ئەم توندوتیژییەی لەم دیمەنەدا دەگوزەرێ، ئیلهام لەم دەقە ئایینییەوە وەردەگرێت.

ئەگەر ئەم دیدە توند و ڕەخنەگرانەیە لە ئیسلام وەک بووەرییەکی گەورە بە سارا تۆماردەکرێت و شایەنی بەزرکردنەوەی ئەوە بە وەستانەوە لە دژی ئیسلام و بزووتنەوە جیهادیستیەکەیدا، بەڵام ئەمە لە دنیای ڕۆمانداین و تەوزیفکردنێکی نائەدەبی لە کارێکی ئەدەبی گەورەدا وەک لاوازییەک بۆ کارە ئەدەبییەکە دەگەڕێتەوە. جا ئەگەر گۆشەنیگایەکی کوردی بە سەرنجدان لە چۆنێتی نیشاندانی پەیوەندی نێوان زەبروزونگ و ئیسلام لە بەرچاوبگیرێت بە تایبەت لە پەیوەند بە ڕووداوەکانی ناو ئەم ڕۆمانەوە، ئەوا لە دیمەنی کوشتنی خەندەی بچکۆلەدا کە وەک کابووسێک دێتەوە یادی فرمیسک و تیایدا خەندە بە پاسکیلەوە دەکەوێت و خوێنی لەدەست گوایە پەردەی کچێنییەکەی دراوە، باوکێک کە خەنجەرەکەی دەردەهێنێت و بە سەدای ئەڵڵاهوئەکبەرەوە زمان و گوێچکەی مندااڵەکەی دەبڕێت، یان بەلەقەوە چوونە سەر کۆرپەیەکی هەشتا لە دایکنەبوو کە بە زۆر لە سکی دایکی دەردەهێنرێت و حەشاماتێکی گەورە بە هاواری ئەلاهوئەکبەرەوە ئەم کوشتنە ڕەوایەت پێدەدەن و لە هەندێک دیمەنی دیکەی ناو ڕۆماندا کە بەرجەستەتر وتنەوەی ئایەتەکان لەلایەن پاڵەوانەوە هاوکاتە بە ئەنجامدانی کردەوەی تاوانکارانە، ئەم نموونانە دەکرێ بە ڕەخنەگرێکی ئەوروپی جێگای سەرنج نەبن و کاتێکیش دیدێکی ڕەخنەگرانەی کوردی لەبەرانبەر ئەم دیمەنانەدا ڕادەگیرێت، پرسیار دەبێتە ئەوەی: ئایا ئەم دیمەنانە کوشتنەکانی داعشمان بە وەسفدەکات یان ڕووداوەکانی ناو زەمەنێک کە دەکەوێتە نێوان ساڵەکانی ٨٦ و ٩١ سەدەی ڕابرووی شارێکی وەک سلێمانییەوە. لەبەردایە کە ڕەوایەتبەخشین بە زەبروزەنگی بەکارهاتووی

کارەکتەرەکانی ناو ڕۆمان لەو نموونانەدا بە خواستی ئایدیۆلۆژی نووسەر دەچیتە پێش و زمانێک هەڵدەبژێردرێت بۆ وەسفکردنی زەبروزەنگ کە لە بیست ساڵی دوای رووداوەکانی ڕۆمانەوە دەکرێ ئەمە گوێبیستی بین لە کوردستاندا. یان بە زمانێکی پێشتر، ئەگەر هەمان کوشتنی ناو ئەو دیمەنانە بە بە وتنەوەی سەدای ئەڵڵاهوئەکبەر ئەنجامبدرایە، کەس نەیدەتوانی ڕایەڵەیەک پەیدابکات بۆ ئەوەی پەیوەندی نێوان بکوژان و ئیسلام بە یەکەوە گرێبدات. کاریگەرییەکانی ئیسلامی سیاسی و بزووتنەوەکانیان لەسەر زمانی کۆمەڵگای کوردی لە دوای جەنگی ناوخۆوە هەستپیدەکرێت و لە ئەستایشدا ئەم زمانە ئاینییە لە ئاخاوتنی کۆمەڵگای کوردستاندا بە زۆقی لە زمانی ڕۆژانەدا دەبیسترێت.

لە راستیدا و لە ژێر دەسەڵاتی بەعسدا، ئەمە خاوەنی لیستێکی درێژ لە کردەی ژنکوژی نین لە کۆمەڵگای کوردستاندا. بێگومان ئەمە بە مانای نەهێکردن نییە لە کولتوری شەرەفی کوردی، بەڵکو بەلەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە سادەیەی کە چوارچێوەیەکی یاسایی و لێپرسینەوە لە کەسانێک کە تاوانیان ئەنجامداوە ئامادەیی هەبوو. سیستەمێک کە لەگەڵ کەوتنی پەیکەرەکانی سەددامدا هاڕە دەکات و بە ئەستاشەوە کوردستان لە غیابی سیستەمێکی قەزائیدا کە بە حزبی کراوە، باجێکی گەورەی داوە.
ئەمە لە دوای ڕاپەڕینی ١٩٩١ وە ڕووبەڕووی دیاردەیەکی نەخشەبەدانەڕێژدراودایەن لە بەرانبەر کوشتنی ژناندا کە یەکەمین فیشەکەکانی لە چەکەکانی بزووتنەوە ناسیونالیستەکانی کوردستانەوە دەتەقێنرێت نەک لە لایەن هێزە ئیسلامییەکانی کوردستانەوە.
ئەوە پرسەی لیستی " لە قائیمەکەدا بوون"ی ژنکوژییە کە لە ٩٢ بە دواوە دەستپێدەکات و دەرگا لە سەر کەنەپەرەستی کۆمەڵگا دەکاتەوە و لێنەپرسینەوە لە کەس دەبێتە دەستپێکی مەدەی ژنکوژی لە شارێکی وەک سلێمانیدا.

هەڵبژاردنی زمانێکی ئایینی بۆ ژنکوژی وەک ئەوەی سارا لە دەخی کوشتنی هەندێک لە پاڵەوانەکانی "مردووشۆر"دا بەکاریدەهێنێت، تەنها ڕێگەکی ئایدئۆلۆژی لە پشتییەوە کاردەکات و لە کوردستانی هەشتاکاندا بە تەواوەتی وونە. بەکارهێنانی ئەم زمانە بە بەشێک لە دیمەنەکانی ژنکوژی لە مردووشۆردا و هەندێک ئاماژەی دیکە کە لە جێگایەکی دیکەی ئەم رۆمانەدا دەگێڕمەوە سەری، گرنگییەکی تایبەتی هەیە.

کەسێک ئەم ڕۆمانە دەخوێنێتەوە دەکرێ بپرسێت: بەڕاست ئەمە ژیانی

ژێردەسەلاتی تالەبانی کوردیە و بۆچی ئەمە هەستمان پێنەکردووە و هیچ شتێکمان دەربارەی نەزانیوە؟ لە کاتێکدا سەدای ئەلاهوئەکبەر ببیسترێت و نەبیسترێت کولتوری شەرەفی کوردی بە تەواوی بەها و تێروانینەکانییەوە لە کۆمەلگای ئێمەدا ئامادەیی هەبووە بە ئەوەی جێگاو ریگای ئاین لە پلەیەکی بالادا بێت وەک ئەمەی کوردستان، یان لە دۆخێکی ترادیسیۆنی خۆیدا بێت وەک پەنجا و شەستەکانی سەدەی ڕابردوو. ئەوەی کە بۆچی سیمای کۆمەلگایەکی مەزهەبی بە قۆناغێکی دیاریکراوی کۆمەلگای کوردستان و شارێکی وەک سلێمانی دەدرێت، ئەو پرسیارەیە کە ئینسان دەکرێ بە شوێنیەوە بێت بۆ ئەوەی ئەم ڕوونکردنەوەیە بچێتە خانەی پاککردنەوەی ئایین و ڕۆلی ئەو لە دووبارە بەرهەمهێنانەوەی کولتوری شەرەفدا.

خوێندنەوەی “مردووشۆر” وەک سەفەرکردنە بە ناو توونێلێکی هەتا بڵێی تاریکدا. ناوە ناوە لەم تاریکاییەدا ترووسکایەکت نیشاندەدرێت، نەک بۆ ئەوەی بەرپێی خۆت ببینیت، بەڵکو بۆ ئەوەی خنکاندنی منداڵێک بینی کە سەرین دەخرێتە سەردەمی بە نیازی خنکاندنی، یان بەلەقەوە دەچنە سەر جەستەی کۆرپەیەکی لە سکی دایکدا دەرهێنراو، یان دایکێک کۆرپەی بە باوەشەوەیە و بەر فیشەک دەدرێت. زۆرو زەنگ و وەسفکردنی لەم ڕۆمانەدا هێندە ڕووت و بێپەردەیە کە خوێنەر ناچارە ناوە ناوە ئەم کتێبە دابخات و مەسافەیەک بگرێت وئاهێکی بە بەردا بێتەوە و بە هیوای ئەوە بێت کە لە دیمەنەکانی دیکەدا ئەم کچ و ژنە هەژارانەی مەملەکەتی زاموای سارا عومەر بگەنە ئەو سەری تونێلەکە و ڕوناکی ببینن.

سارا عومەر لە لاپەڕەی یەکەمی مردووشۆردا دەنووسێ: پێشکەشە بە فرمێسک، ئەو کچەی لە ساڵانێکی ئێجگار سەختدا، لە دێی مندا زیندانی بوو”. ئەم پێشکەشکردنە و نووسینی مردوو شۆرە، تۆڵەی سارا عومەرە لەم رژێمی جێندەرەی کە مردووشۆر دەکاتە زیندانێکی ئەدەبی بۆ فرمێسکێک کە ئەگەر هەموو ڕۆژڕەشییەکانی ناو ڕۆمانیشی نەبینی بێ، ژنان و کچانی دیکەی کوردستان بینیویانە. بۆیە سارا عومەر چاو لە هیچ شتێک ناپۆشێت و بەشێکی ئێجگار گەورەی ئەو سونەت و ترادیسیۆنە مردووانەیشی کە لەمێژە لە کوردستاندا نەماون، یان جیگایەکی ئەوتۆیان لە ژیانی ڕۆژانەی ژیانی ئینسانەکاندا نییە، لە کونجێکی چیرۆکە وردیلەکانی ناو ڕۆماندا ناودەهێنێت و شوێنیان بۆ دەکاتەوە. گەورە بۆ بچووک، سێ بەیەک یان دانی سێ کیژۆلەی مندال بە کچێک بە باوکێک کە ژنی دووەم دەهێنێتەوە، کەڵکوەرگرتن لە دەستەواژەی قوزەکەمتیار لە شێوەی هەڵواسینی پارچەگۆشتێک بە

کەمەری کچەکەوە تا بەختی بکرێتەوە و شوو بکات، پێشنیارکردنی میزی حوشترخواردنەوە بۆ چارەسەری نەخۆشی، ئەم ئاماژە کولتووریانە و زمانێکی ئایینی کە لە سەدای ئەللاهوئەکبەری تاوانکاراندا دەنگدەداتەوە ، پرسیاری ئەوە دەهێنێتە ئاراوە کە لەم کۆمەلگایەدا جگە لە خورافە و ژنکوژان دەکرێ خەبەر لە شتێکی دیکە هەبێت.
بەگوومان هەموو ئەمانە ڕیزدەکرێن تا بە خوێنەر بسەلمێنرێت کە لەم زەنگاوەی ناوی زاموایە، ئەنوەر وفایەق وبەهرە و ڕەشیدی زیاتری تیا سەوزنابێت. ئەگەرچی لە واقیعدا دەستەواژەی قوزەکەمتیار و میزی حوشترخواردنەوە، هەندەی تەنزێکی زمانەوانی خۆشە کەمتر ترادیسیۆن و کولتورێکە کە خەڵک بڕوای پێیەتی.

خالید حوسێینی لە "هەزاران خۆری درەوشاوەدا" مریەم دەخاتە ناو چوارچێوەیەکی خیزانییەوە کە شەق و شەق نەک نان، سەرتاپای ژیانی مریەم داگیردەکات. بەڵام خوێنەر خێرا درک بەوە دەکات کە ئەگەر مریەم هەنگاوێک نانێت بۆ دەربازبوون لە تاڵیبانی مێردی ناو ماڵ، هۆکارەکەی دەگۆڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لە دەرەوەی سنوورەکانی ماڵ، سیستەمێکی دیکەی کۆمەلایەتی تاڵیبان لە دەرەوە چاوەڕێدەکات کە ژنی لە ڕووبەری کۆمەلایەتییەکەیدا سڕیووەتەوە. بۆیە خوێنەر ئاسان مانەوەی مریەمی لە ناو دیوارەکانی ماڵدا پێ قبووڵە.
لە مردووشۆردا، تاکە کەسێک کە ژن ناکوژێت و دەکرێ وەک ئاماژەی زیندووی ئەم کۆمەلگایە سەرنجی بدرێتە، دەروێشی مێردی گەوهەر و گەوهەر خۆیەتی. بەلام ئەوانیش توانای پاراستنی نەک هەر فرمێسک، بەڵکو کیژۆلەکەی خۆیشیان نییە کە ئەنوەر هەموو ساتێک بە بەرچاوی دایک و باوکیشییەوە تیرۆری نەفسی دەکات،
"مردووشۆر" مەملەکەتی ئەو دۆزەخەیە کە پێغەمبەری ئیسلام پێیوایە هاولاتییەکانی هەموو ژنن ئەگەر چیش هەموویان سەر بە چینە نەدار و هەژارەکەی کۆمەلگان. ئیتر خەبەرێک لە عەدالەتی کۆمەلایەتی، یەکسانی، مۆدیرنیتە، کاردانەوە خەڵکەکانی کۆمەلگا لە بەرانبەر ژنکوژیدا، لە هیچ شوێنێکی ڕۆمانەکەدا هەست پێناکرێت. زاموای ناو رۆمانی مردووشۆر، هەندەی لە دێ دەچێت، کەمتر سیمای شاری پێوە دیارە.

مردووشۆڕی سارا عومەر ئەگەر بە دروستکردنی کەش و هەوایەکی تا بەڕێی دواکەوتووانە و کێشانی پەردەیەکی ئایینی فەرزکراو لە هەندێک جێگای ڕۆمان و لە دەوری ڕووداو و کارەکتەرەکانی دروستنەکرایە ، زەڕەیەک لە ناوەڕۆکی بەربڵاوبوونی کولتووری شەرەف و دەرئەنجامەکانی لەسەر فرمێسک و تەنانەت پالەوانەکانی دیکەی ناو

ڕۆمانی نەدەگەڕێی. بۆ خوێنەرێکی ئەوروپی زاموا دەهاتێکە و کولتوری شەرەف تیایدا بەهەی خورافە و ئایین و دواکەوتوویی ئەم شوێنە جوگرافیایەوە لە بەرەوی خۆیدایە. لە کاتێکدا پاڵەوانەکانی مردووشۆر کچانی زانکۆی زامەواش بوونایە و بە مینی جەبی حەفتاکانەوە بسووڕانایەتەوە، پانتایەکانی کولتوری شەرەف بچووکتر نەدەبوو لەوەی کە هەیە و ئەگەر لە یەکەمین شەوی چوونە پەردەیانەوە پێڵەکە سوورنەچوایەتەوە، چارەنووسێکی باشتریان لە چارەنووسی پاڵەوانەکانی ناو مردووشۆر بە نسیب نەدەبوو. بەڵام چی وادەکات کە نووسەر شار دەکاتە گوند و نەغمەیەکی بەهەزی ئایینی دەکاتە یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانی ئەم ژنکوژییە بە قۆناغێکی تایبەتی کۆمەڵگای کوردستان کە تیایدا نەغمەی ئایین و دەسەلاتەکەتی بەتەواوەتی ونە.

من لە دڵەوە هیوادارم کە خوێنەرێکی ئەوروپی پێیوابێت کە پرسیارەکانی یەکسانی، جەنگی بزووتنەوە کۆمەلایەتییەکان، پرۆژەی ڕۆشنگەری، عەدالەتی کۆمەلایەتی و ئینساندۆستی پێشتر لە زاموای سارا عومەردا تێرۆرکراون و لەسەر تاتەشۆرەکەی گەوهەردا شۆردراون و کفن و دفن کراون و لە کونجێکی شاردا و لە گۆڕستانێکی بێناودا بە خاک سپێردراون.

ڕەنگە تەفسیرێکی واهی لە زاموای ناو مردووشۆردا لە غیابی هەموو جومگەیەکی ئینساندۆستی و ژیاندۆستی لەم ڕۆمانەدا، وەلامێکی دروستتر بێت. لە تەفسیرێکی واهیدا ڕەشەبای سەلێمانی کە ئامادەییەکی گەورەی ناو لاپەڕەکانی "مردوشۆر" داگیردەکات، زیاتر وەک قیژەو هاواری ژنەکانی سەلێمانی دێتە بەرگوێ، بەرلەوەی بە گۆیژەدا هەلگەڕێتەوە و ئەم پەیامە بە شوێنەکانی دی بگەڕێنێ.
من کە لە ڕێگای دەرەکانی ئەم ڕۆمانەوە و لەسەر لاپەڕەی ئەم کتێبەدا خۆم دەکەم بە کووچە و کۆلانەکانی زاموادا، لە زۆر کووچە وکۆلانی ئەم شارەی ناو ڕۆماندا وندەبم، لە زۆر شوێندا خۆم و شار ناناسمەوە.
بەڵام خێرا ئەوەشم دێتەوە یاد، کە زاموای ناو مردووشۆر دەستکردی سارا عومەرە کە دەکرێ ئەم شارەی وا بینیبێ. من ناتوانم ئەم بینینە لەو زەوت بکەم. بەڵام لەگەڵ ئەم تێبینیانەیشدا، من دڵنییام ئەوەی کە ئەم کتێبە توانای دروستکردنی جەدەلی هەیە و پرسی ژنکوژی بەهۆی شەرەفەوە دەخاتە ئاستێکی تر و چۆن گودیلە سپییەکەی ناوچەوانی فرمێسک تەفسیری جۆراوجۆری لێدەکرێت، ئەوا مردووشۆریش خوێنەر بەسەر چەند بەرەیەکدا دابەشدەکات.

نووسینی بەکر ئەحمەد
١٨ی تەمووزی ٢٠١٨

زنجیرەیەك گوتار لە بارەی ناسنامە (9-10) … پرسی ناسنامە … عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

وشەی ناسنامە وشەیەکی ئاوێتەیە، لە مانای زمانەوانیدا بە نامەی ناسینەوە دێت، کەسی ناسراو جیاوازی خۆی لە رێگای ئەو نامەیە لەگەڵ ئەویدیکە دەنوێنێ، نامەی ناسین دەکەوێتە ژێر بەهای نەتەوەیی و بیر و ئایین و رەگەز و دابونەریت و کلتور و ویست و فۆرمی رەفتارکردنی تاك و …
چەمکی ناسنامە گوزارشت لەو حەقیقەتە هاوبەش و هاوگونجاو و بەیەکچووە دەکات، کە کەسێك، کۆمەڵێك، نەتەوەیەك، هەرێمێك، کیشوەرێك… لە ئەویدیکە جیا دەکاتەوە، ئەوەش مەرج نییە پەیوەندی بە بەهای چەسپاو یان پیرۆزەوە هەبێت، ئەگەرچی ناتوانین ئەو بەها جێگیر و پیرۆزانە رەتبکەینەوە، بەڵام مەرج نییە وەك کرۆك و رۆحی ناسنامە چاو لێبکرێن! مەبەستم ئەوەیە کە ناسنامە لە هاوژیانی لەگەڵ ئەوانیدیکەدا بەردەوام لە حاڵەتی تازەکردنەوە و گۆڕانکاری و کارلێکردندایە… دەمێکە (جۆن لوك) هەمووی ت□گەیشتنێکی تیۆکراتی لە سەر ناسنامە خستۆتە لاوە! لە کۆی ئەو قسانەدا دەمەوێ بڵێم مرۆڤ بوونەوەرێکی عەقڵانییە و کۆمەڵێك توانای لە بننەهاتووی تێدایە، توانای دەستنیشانکردنی ناسنامەی تایبەتی و خودی هەیە، کە دەتوانێت تەواو لە ویست و دەسەڵاتی مێژوویی و ستەمی دابونەریتەکان ئازاد بێت، وەك چۆن توانای دەستنیشانکردنی ناسنامەی بابەتی و کۆمەڵایەتی هەیە. لێرەدا مرۆڤ تەوەرەی سەرەکی هەموو شتەکانە، لە بەر ئەوەی مرۆڤ تەوەرەی سەرەکییە، بۆیە هەرگیز ناتوانین بە هیچ شێوەیەك رەهەندە جیاوازەکان لە ناسنامە بکەینەوە، کەواتە ناسنامە چەسپاو نییە!

(عەدنان مەجید محەمەد) ماستەر لە زانستە سیاسییەکان و پسپۆرە لە سیستمی سیاسی پەروەردەی مەدەنی، لە گوتاری (ئەرگیۆمێنتی ناسنامە لە نێوان گۆڕاو و نەگۆڕاو)دا قسە لە دوو فۆڕم لە ناسنامە دەکات، یەکەم: ناسنامەی خودی، کە تایبەتە بە هزر و کلتور و ئینتمای تاك بۆ بازنەیەکی دیاریکراوی کلتوری و مێژوویی. دووەم: ناسنامەی تاك وەك هاووڵاتی، یان وەك بوونەوەرێکی سیاسی، کە لە چوارچێوەی دەوڵەتێکی دیاریکراودا دەژیت و لە چوارچێوەی دامەزراو و یاسا جێگیرەکانی کۆمەڵگادا پراکتیزەی کارەکانی خۆی دەکات و ماف و ئەرك و بەرپرسیاری تاك دیاری کراوە و چارەنووسی ژیانی تاك تێیدا بە شێوەیەکی تایبەت پارێزراوە.

ئەو دوو ناسنامەیەی تاك، بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ یەك دژ ناکەونەوە، بەڵکو تەواوکەری یەکترین و پاراستنی بەرژەوەندیی گشتی وەك ئامانج دەبینن، بە تایبەت لە سیستمی دیموکراسیدا، کە بازنەی ئازادی و تاکگەرایی فرەوانە و بە شێوەیەکی سەربەخۆ تێیدا بانگەشەی پێکەوە ژیان و فرە کلتوری و ئایینی و مێژوویی دەکرێت، بە دیوەکەی دیکە تاك گوزارشت لە تایبەتمەندییەکان و بیر و بۆچوون و ناسنامە و کلتوری دیاریکراوی خۆی دەکات،
بەڵام لە سیستمی تۆتالیتاریدا هەمیشە جەخت لە سەر لایەنە چەسپاوەکانی ناسنامە دەکرێتەوە و توانای گۆڕانکاری لە ناسنامەدا ئەستەمە، لە سیستمی دیموکراسیدا هەمیشە جەخت لە سەر توانای خۆگونجان و رەهەندە جیاوازەکانی ناسنامە دەکرێتەوە، سیستمی دیموکراسی بە زیندووێتی کۆمەڵگا و تازەکردنەوە و گەشەکردنی رۆحی هاووڵاتیبوون لە قەڵەم دەدرێت، بەڵام سیستمی تۆتالیتاری ئازادی و رۆحی هاووڵاتیبوون دەکوژێ.

هەندێك پێیانوایە پچڕانی پەیوەندی یاسایی و سیاسی نێوان کەس و دەوڵەت وێنەیەك لە وێنەکانی مردنی کۆمەڵایەتی نیشان دەدات، بە دیوەکەی دیکەش دەوڵەت ئەگەر نەتوانێ پێناسەیەکی مۆدێرن بە هاووڵاتیانی ببەخشێ، هەرگیز وەك سیستمێکی دیموکراسی دانی پێدانانرێت. جگە لە مافی مرۆڤ، حەزی تاك، ئەوە ستەمی دەوڵەتە تۆتالیتاریەکانە کۆچ و کۆچکردنیان تا ئەو ئاستە بەرزکردۆتەوە، ئەوە لە دەوڵەتە تۆتالیتاریەکانە فۆرمی رەفتارکردنی تاك و ئازادی تاك و رۆحی هاووڵاتیبوون بێ بایەخ دەکرێ!
ئەوەی لە مەسەلەی ناسنامەدا پێویستە لە بەر چاوی بگرین، ئەوەیە کە هەموو مرۆڤێك کۆمەڵێك ناسنامەی هەیە، هەر لە ناوەوە دەست پێدەکات هەتا بە بیرکردنەوە دەگات، بەرژەوەندی تایبەت و هەستەکان

و پەیوەندی جۆراوجۆر و کار و رەگەز و… هەموو ئەو ناسنامانەش بە پێی گۆڕانی بارودۆخ و بەرەوپێشچوون … گۆڕانکارییان بەسەردا دێت! بەڵام (ئەمین مەعلوف) لە کتێبی (ناسنامە بکوژەکان)دا پێیوایە دەشێ هەموو ئەوانەی لە سەرەوە ناویان هاتووە، بە رەگەزەکانی ناسنامەیان دابنێین و لە تاکە ناسنامەیەکدا کۆیان بکەینەوە.

هەمیشە ناسنامە پێویستە شانازی بە خۆگونجان و جیاوازی و رۆحی هاوڵاتیبوون و تازەکردنەوە و بەها مرۆییەکانی بکات! بەڵام (سامۆییل هنتگتۆن) لە بارەی خۆرهەڵات و خۆرئاواوە پێیوایە خۆرئاوا هەر لە دێر زەمانەوە و هەتا ئێستاش تاکە نوێنەری بەهاکانی لێکبوردن بووە، سەرەڕای ئەوەی خاوەنی بیرۆکەی دیموکراسییەتە… من ئەو نموونەیەم بۆ بەرچاو روونی هێناوەتەوە، ئەگینا ئەو بیروڕایانەی هنتگتۆن کۆمەڵێك رەخنە و بە دواداچوونی جیاوازی بەدوای خۆیدا هێناوە، لەو سۆنگەیەوە کە پشتکردنە لە کەلەپوری جیهانی و تاکی داهێنەر… هەموو ئەو لێکۆڵینەوە سوسیۆلۆجیایانە ئەوە دەسەلمێنن، کە هەر گەل و کۆمەڵە یان نەتەوەیەك رەهەندی جیاوازی کۆمەڵایەتی و دەروونی و مێژوویی و ژیان و داهێنانی تایبەتی خۆی هەیە، پێشکەوتنی دنیا بەرهەمی کۆی داهێنانە مرۆییەکانە و کۆی کۆمەڵگا جیاوازەکانی سەر گۆی زەوی تێیدا بەشدارن، ناتوانین هەموو پێشکەوتنەکان بە شارستانی خۆرئاوایی پەیوەست بکەین، هەموو دواکەوتنەکان بە کۆمەڵگای خۆرهەڵاتییەوە ببەستینەوە…

ناسنامە بەردەوام لە گۆڕاندایە، بە دیوەکەی دیکەش پێویستە لە هەوڵی پێکهێنانی بەردەوامی ناسنامە دابین، چونکە گوزارشتکردنی مرۆڤە لە بوون و هەڵوێست و پێشکەوتنە یەك بەدوا یەکەکانی و بەپێی فاکتە ناوەکی و دەرەکییەکانی دەگۆڕێت، بەردەوام تاك و کۆ دەرك بە بایەخی ناسنامە دەکەن و توانای دیاری کردنیان هەیە و دەتوانن لەگەڵ پێدراوە ژیاری و بەخششەکانی تازەی سەردەم بیگونجێنن، بەڵام پشتگوێخستنی ناسنامە، یان توانەوە لە ناسنامەی ئەویدیکە بە قەد جێگیربوونی ناسنامە ترسناکە، ئەگەر یەکەمیان دنیا بە شێوە حەقیقییەکەی رەتبکاتەوە، گۆڕانکاری و جیاوازییەکان پشتگوێ بخات، ئەوە دووەمیان هەموو پێشکەوتنێك لە سەر ئاستی ماددی و کۆمەڵایەتی بە هەڵەشە بۆ سەر خۆی دەزانێت، بە کورتی ناسنامەی جێگیر هەر تەنها ملکەچکردن نییە بۆ بارودۆخی جۆراوجۆری ئەویدیکە، بەڵکو پشتگوێخستنیش دەگەیەنێت.

لێرەوە ئەگەر قسە لە ناسنامەی کوردی بکەین، هیچ پرۆژەیەك بۆ

گەشەکردن و پەرەپێدانی نابینین، ئەوەش پەیوەندی نێوان تاك و دەوڵەت لە لێواری مردن نزیك دەکاتەوە، لە لایەکی دیکە ناسنامەی کوردی چ وەك چەسپاو چ وەك گۆڕاو، چ وەك ناسنامەی خودی، چ وەك تاکی هاووڵاتی، روون و دیار نییە، بەڵکو لە نێوان پارچەکانی باکور و باشور و رۆژهەڵات و رۆژئاوادا کۆمەڵێك گیروگرفتی تایبەت بە خۆی هەیە و هیچ رێکەوتنێکی جەوهەری لە نێوان پارچەکانی کوردستاندا بوونی نییە، وەك چۆن هیچ یەکێتییەکی نیشتمانی پیرۆز و چەسپاو بوونی نییە، کەواتە ناسنامەی کوردی گوزارشت لە واقیعی هەنووکەیی پارچە پارچە بوونی کوردی دەکات، لەگەڵ پێدراوە کلتوری و سیاسی و یاساییەکانی هەر پارچەیەك دێتەوە، بەو مانایەش ناسنامەی کوردی پارچە پارچەیە و رەنگدانەوەی بارودۆخی سیاسی پارچە جیاوازەکانە! ناسنامەی تاکی کوردی لە پارچەی رۆژهەڵات زۆر جیاوازە لە ناسنامەی تاکی کوردی لە باکور یان رۆژئاوا، ناسنامەی تاکی کوردی لە باشور لە چەند روویەکەوە جیاوازە لە ناسنامەی تاکی کوردی لە پارچەکانی دیکە…

پرسیار ئەوە نییە ئێمە لە کوێین؟ لە کوێ هاتووین؟ بۆ کوێ دەچین؟ چونکە دەتوانین لە رێگای خۆناسین و مەعریفەوە، لە رێگای تێگەیشتن و راڤەکردنەوە، لە رێگای بیرکردنەوەی جیاوازەوە کار بکەین و ئەویدیکە بدوێنین! پرسیاری سەرەکی لە نامەی ناسینی کوردی ئەوەیە، ئایا کورد خاوەنی چ ناسنامەیەکە؟ ناسنامەی تاکی کوردی دیارە؟ ئایا کورد چ شتێك بە هەمیشە بۆ سەر ناسنامە دەزانێت؟ ئایا چ بەهایەك ناسنامەی تاکی کوردی بە تاکێکی دیکە دەبەستێتەوە؟

هەولێر/ 19/7/2018

(وەرگێڕی ناشارەزا، وەرگێڕانی سەقەت) _ ڕۆمانی دەرگای تەباشیربەنموونە_ … سەدیق

سەعید ڕواندزی

لەم ساڵانەی دواییدا، بزاوتێکی گەورە لەوەرگێڕان لەنێوەندی ئەدەبی کوردیدا دەرکەوتووە. کەتیایدا دەیان بەرهەمی نووسەرانی دنیا بەزمانە جیاوازەکان وەرگێڕدراونەتە سەرزمانی کوردی. ئەوبزاوتەبە پێی پاشخانی ڕۆشنبیری وەرگێڕوئاستی زانین و شارەزاییان لەزمان دەگۆڕێت. واتەئەزموونەکان جیاوازن. دیارەئەمەش بەهۆی نەبوونی نێوەندێکی تایبەت بەوەرگێڕانە کەتیایدا ستافێکی شارەزا، بڕیارلە سەرجۆروناوەڕۆکی ئەوبەرهەمانەبدات کەوەردەگێڕدرێن. بۆیە دەبینین هاوشێوەی زۆرکایەی تر،وەرگێڕانیش لەنێوئێمەداچەندین کەموکورتی هەیە.چونکە هەردەزگاو هەروەرگێڕێك پەیڕەولەجۆرێك نووسین و ڕێنووس دەکات کەخۆی دەیەوێت. نەك بنەمایەکی داڕێژراوی زانستییانە و زمانەوانی هەبێت. هەڵبەتە وەرگێڕان هونەرە.لەوهونەرەشدا پێشمەرجی یەکەم شارەزایی و قوڵبوونەوەیە لەهەردوو زمان.تائاستی هاوتاکردن و بەراوردکاریانەی زمان.ب
ەڵام لە شارەزایی گرنگتر، زاڵبوونی وەرگێڕە بەسەرهەردووزماندالەڕووی واتاسازی و چەمك و دەربڕینەکان. بۆئەوەی ناوەڕۆکی دەق وەك ئەوەی کەهەیە بگەینرێتە خوێنەر. بێگومان مەرج نییە لەهەردووزماندا، هاوواتاو مانای دروستی وشەیەك وەك یەك بوونیان هەبێت. بەڵام مەرجە مانای ئەو چەمکە هێندە لەزمانی بۆ وەرگێڕدراو نزیکبکرێتەوە، تاڕادەی گەیاندنی مانای تەواو.لەوەرگێڕاندا هەرگیز دەقێك وەکوخۆی بەهەمان وێنەو بونیادی زمانەوانی، بەهەمان ئامازەو واتا،لەزمانێکی دیکەدا بەرجەستەناکرێت. بەڵکو ناوەڕۆك، پەیام و ئاماژەکان دەگەینرێن.کەچی لەهەندێك کاتدا، وەرگێڕەکانی ئێمە، وەرگێڕانی وشەیی یاخود ڕستەیی دەکەن. بەبێ گونجاندن و هاوشێوەکردنیان لەگەڵ زمانی کوردی.

بەمەش دەکەونە هەڵەی سەیرەوە کەخۆشیان درکی پێ ناکەن. چونکە هەموو زمانێك، بونیادێکی ڕێزمانی و زمانەوانی تایبەت بەخۆی هەیە. کەلەکاتی وەرگێڕاندا، گۆڕانکاری لەوبونیادییە زمانییە دێتە ئاراوە.بۆیە دەبێ وەرگێڕهێندە شارەزاو بەئاگا بێت نەکەوێتە هەڵەی لەو شێوەوە. هەڵبەتە، هەڵەیەکی گەورەیە کەسانێك پێیان وابێت وەرگێڕان، زمان زانینە بەتەنیا. یاخودهەرکەسێك زمانێکی زانی، ئیدی ئاساییە کتێب وەربگێڕێت.لەڕاستیدا وەرگێڕان هونەری

قوڵبوونەوەو شارەزایی و ئاگایەکی بێ سنوورە لەهەردوو زماندا. زاڵبوونە بەسەر وشەو ڕستەو دەربڕینە زمانەوانییەکان. ئاگابوونە لەهاوواتایی وجیاکاری بونیادی زمانەوانی دووزمان لەئاستی مۆڕفۆلۆژی وسێنتاکسدا.بۆ ئەوەی لەکاتی وەرگێڕانی دەقێکی ئەدەبیدا، ناوەڕۆك و ماناکانی دەق بە زمانی بۆ وەرگێردراو بگەنە خوێنەر.

وەلێ بەداخەوە بەشێك لەوەرگێڕەکانی ئێمەشارەزاییەکی ئەوتۆیان لەوهونەرە نییە، هەر تەنها وەك ئارەزووێکی خۆیان ئەو کارەدەکەن بەبێ ئەوەی بە پیشە وەرگێڕبن. واتە هەمووکارەڕۆشنبیرییەکانی خۆی تەنهالەوەرگێڕانی کتێبدا ببینێتەوە. چونکە وەرگێڕان سەلیقەو پشوودرێژی دەوێت. بۆیە دەبینین بەپەنجەی دەست دەژمێردرێن ئەو وەرگێڕە کوردانەی وەرگێڕانەکانیان لای خوێنەر بەهاو چێژی ئەدەبی هەیە.چونکە ئەگەرزمان زانین پێوەر بێت بۆ وەرگێڕان، ئەوا بەهەزاران کەس عەرەبی و ئینگلیزی و فارسی و ئەڵمانی دەزانن. بەڵام چەندیان وەرگێڕن؟ڕۆمانی دەرگای تەباشیر، نموونەیەکە لەونموونە زۆرانەی وەرگێڕان کەچەندین هەڵەوکەموکورتییان تێدایە. بەبڕوای من وەرگێڕی ڕۆمانەکە هێندەی مەبەستی بووە ئەوڕۆمانە وەربگێڕێت، هێندە بەلایەوە گرنگ نەبووە ئاخۆ وەرگێڕانەکەی لەچ ئاستێکدایە. ئەم ڕۆمانە جۆرێك لەپەلەی پێوەدیارە. هەروەك خۆشی لەپێشەکی ئاماژەی پێکردووە کەبەهەشت مانگ ئەو ڕۆمانەی وەرگێڕاوە. لەکاتێکدا، وەرگێڕانی ئەو ڕۆمانە ڕەنگە پڕۆژەیەك بێت چەند ساڵێك بخایەنێت.بەدەگمەن ڕاپەڕەیەکی ئەوڕۆمانە هەیە، هەڵەیەکی تێدا نەبێت. چ لەڕووی چاپ، چ لەڕووی زمان. بەڕادەیەك خوێنەر بەر چەندەها هەڵەدەکەوێت. ئەوهەڵانەش بەشێکیان هەڵەی چاپ و ڕێنووسن. بەشێکییان پەیوەندی بەشێوەی وەرگێڕانەکەوە هەیە، کە پێدەچێ وەرگێڕ وشەبەوشەی وەرگێڕابێت. بۆیە هەست بەلەنگی وناهونەرییەکی زۆر دەکەین لەئاستی دەربڕینەکاندا. لێرەدا بۆ بەرچاو ڕوونی خوێنەر ئەو هەڵانە دیاری دەکەین.

یەکەم:_ هەڵەی دەربڕین و زمان:_

بێگومان زمان بەگشتی و زمانی کوردیش بەتایبەتی، بونیادێکی زمانەوانی تایبەت بەخۆیان هەیە، کە تیایدا بکەرو فرمان و ئاوەڵناوو پێشگرو چەندین نیشانەی زمانەوانی تر، بەگشتی بەسەریەکەوە مانا دەگەیەنن. هەرجۆرە لادانێك لەوبونیادە زمانەوانییە، دەبێتە هۆی تێکدانی ماناکانی ڕستە. کەچی وەرگێڕی ئەوڕۆمانە، ئەمەی ڕەچاو نەکردووە. بۆیە چەندین دەربڕینی

ناڕێزمانی دەبینین. وەك ئەمانەی خوارەوە:_
*(منی فریشتە ئاسا هەرگیز باس لەو ئاژەڵە نووستووەی ناخی ناکات_ڵا22).
*(لەسەر جۆلانیەکە لەیلام پاڵادەنا_ڵا21).
*(کارپێکەری یارەیەکە_ڵا23).
*(وەك مۆتەکەیەکی قوڕس بەبیریدا تێدەپەڕ دەبێت_ڵا26).
*(هەندێك لایەن سکاڵایان لەئێستگە تۆمارکرد_ڵا30) ئایا سکاڵا لە ئێستگە تۆمار دەکرێت؟.
*(کەوتە هەڵدانەوەی ڵاپەڕەی تێنووسەکە بچووکەکە_ڵا43).
*(لەژێرکاریگەری توندوتیژی هەستی بەونبوونی قیبلەنامەو گەرەڵاوژێ دەستی بەخوێندنەوە کرد_ڵا51).
*(بەبێ ئاگا هاواری دەرکرد-ڵا51). لەڕۆمانەکەدا مەبەست هاوار کردنە.کەچی دەبینین چۆن تەنها بە مۆرفیمێکی سادە، تەواوی مانای ڕستەکە گۆڕاوە. لەخۆوە نییە دەڵێن: وەرگێڕ خائینە.
*(ماوەی زیانزە ساڵە_ڵا51).
*(لەبەرئەوەی لەناسك و قرچۆك بوو بەچرکەساتە شیعریەکان-ڵا60). خوێنەری بەڕێز، هیچ چێژو جوانییەك لەودەربڕینە دایە؟.
*(بەتامایە کاری خوودکوژی بکات_ڵا62).
*(تژیە لەنەخۆشی پیری_ڵا66).
*(دەچووە نماشی شانۆگەری_ڵا72).
*(ئەمەخۆشحاڵی دەکات لەبەرقوڕسی ئامادەبوونی لێرە_ڵا74).
*(ئەم پرسیارەی لێ دەرپەڕی_75). پرسیار دەردەپەڕی، یان دەکرێت؟
*(هەموو بۆچوونە ڕۆمانسییەکان لەبەهای ڕەوتی تایبەتی وبۆچوونە نەبوونیەکانەوە_ڵا83).
*(دەرکەوت بڕیاری ئازادی عێڕاق لەکۆنگریسی ئەمریکی بێ گرێگۆڵە، ئاسمان بەچاودێری تاوی سەندووە._ڵا85).
*(ئازادی گشتی بۆ زیندانییەکان دەرکردووە_ڵا85).مەبەست لێرە لێبووردنی گشتییە. بەڵام ئایا ئازادی گشتی و لێبووردنی گشتی هەمان واتایان هەیە؟.
*(ساڵی 2010سەدام دەستبەرداری دەسەڵات بوو-ڵا90).
*(لەوێنەیان زۆرکەم بوو لەدۆخێکی نێو دەوڵەتی لەو شێوەیەدا_ڵا92).
*(شوویان بە کووڕی خێلە گەورەکان کردووە_ڵا94).وەرگێڕی ڕۆمانەکە وادەزانێ(کوڕ)و(کووڕ)هاوشێوەو هاومانای یەکترین.کووڕ بەمانای قەزەم دەێت. بەڵام کوڕ بەمانای کوڕدێت.

*(هاوڵایەتیانی شار_ڵا95).

*(هیچ بنەمایەكی اگەیاندنی نییەجگە لەزمانی فەوجی پاراستنی میلیشیای بەهزلەكەسانی هزەكەی و ئامزاكانی پكدن_ل100).
مەگەروەرگی مانەكە بزانت مەبەست لەناوەكی ئەوستەیە چییە؟.
*(روخساری لەنوتزوخدا جووتك چاوی گەورە شەبەقی داوە_ل123).
*(گونەدان بەكخستنی گرنگ لەتەندروستی_ل138).
*(لەعلی وریاتر لەجوەی شەقامەوە دەتوانت بەئاسانی مەلەی تدا بكات_ل143).
*(خراپەكاری زاوز دەكات_ل144).
*(خاوەنی ئستگەكە تی بەمەن ایسپاردبوو_ل166).
*(عەلی لەنووسینگەكەی دادەنیشت بوو_ل179).
*لەیلا بەنهنی دەزگیرانی بەعەبدولعەزیم بوو_ل183).
*(تەنها هەنگاوك بسەرقەنەفەی هەكە ئەم زەخیرەیە بەشی دوو هەفتەدەكات_ل273). ك دەزان وەرگ مەبەستی چییە؟.
*(رافد بووبەدەسەات-ل234).
*(لەناوبەفرگرەكەی خواردنەوەی دەركرد_ل307).
*(بەیانی زووبیری پەیمانی لەیلای بیرهاتەوە_ل313).
*(یەكك لەمنداەكانی تای ل نیشتبوو_ل316). ئایا مندا تای دەیگرت، یا دەنیشت؟.
*(دانیشتنی سینەوەی خودی یاخی كە ئەوبەوەی دەبرد_ل317).
*(ژك جلكی ك و پكەم لەبەركردبت_ل324). سەیری داشتنی ئەو ستەیە بكەن لەووی زمانییەوە!.
*(گوت لەم قسەكانم بت_ل336).
*(ماوەی چەند مانگك بەزەمەنكی لووسدا تپە_ل350). ت بی شتك هەبت بەناوی زەمەنی لووس و زەمەنی زبر؟.
*(خی كرد بەخەو_ل413).
ئەمانە بەشك بوون لەودەربینانەی لەووی زمانەوە، چەند كەمو كورتییان هەیە، كەدەیانی تریشمان بواردووەو نەمان نووسیون.

دووەم:_نووسینی وشە بە نووسی جیاواز:_

وەرگی ئەومانە، ەچاوی هیچ سایەكی زمانەوانی و نووسی نەكردووە لەكاتی وەرگاندا. بیە لەچەندین شوندا، چەندین وشە بەنووسی جیاواز دەبینین. تەنانەت وشە هەیە بەپنج جری جیاوازی نووسـیوە.وەك:(تلفن ــا130/تەلەفن ــا139/تەلیفن ل142/تلیفن ل30/تیلفن ل31).وای ئەمەش دەیان وشەی تری بە نووسـی جیـا

نووسیوه.وەك:_(سکس_سیکس/دەیگووت_دەیگوت/بانق_بانك/خوود_خود/شووقە _شوقە/پەسپۆرت_پاســـــــــــــــپۆرت/روخسار_رووخسار/کۆچە بەر_کۆچبەر/ساختە_سـەختە/عەبدولعەزیم_عەبدولەعەزیم/رەشید_رەشیدد/ سەرەدەم_سەردەم). ئەمانەو چەندان وشەی تر، کە دەکرێ خوێنەران لە کاتی خوێنەوەی ڕۆمانەکەدا خۆیان تێبینی بکەن.

سێیەم:_ هەڵەی چاپ:_

بڕواناکەم هیچ ڕاپەڕەیەکی ئەو ڕۆمانە هەبێت، هەڵەیەکی چاپ و تـایپکردنی تێـدا نەبێت.هـەربۆ ئامـاژەکردن تەنهـا لەپێشەکـی ڕۆمانەکەدا کە خودی وەرگێڕ نووسیویەتی، نزیکەی دەهەڵەی چاپ هەیە. ئەم هەموو هەڵانە دەلالەتن لەوەی کەڕۆمانەکە هیچ پێداچوونەوەیەکی بۆنەکراوەو وەرگێڕەکەی هەرمەبەستی بووە زوو وەریبگێڕێت. ئەگەرچی کەم بڵاوکراوەهەیە هەڵەی تێدا نەبێت، بەڵام بەوشێوەیە نا. لێرەدا ئاماژەبەهەنـدێکیان دەکەین. بۆنموونە:_(نـامەی کـاغزی لا18/خـاڵی پشکن _لا20/توانەی گوێگرتن_لا88/ هاولایەتیانی شار_ 95/کۆچەبەر _لا276/تەنگە نەفاسی_لا144/بورار_لا142/ ناسنامەی سەختە_لا109/ گەڵتەت لەگەڵا دەکەم_/لەوکەتەی_لا144/ ناخۆ_لا277/بەجێهێت_لا200/ دارامان_ کەمەبەست داڕمانە). ئەمانەودەیان هەڵەی چاپی ترکەدەکرێ بۆدڵنیـایی زیـاترخوێنەران خۆیـان ڕۆمـانەکە بخـوێننەوە. دواجـار دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم، کەکاتێ لەخوێنەوەی ئەم ڕۆمانە بوومەوە، گەیشتمە ئەودەرەنجامەی کەوەرگێڕی ڕۆمانەکە، هیچ سەروکاری لەگەڵ وەرگێڕان نییە. لەوانەیە عەرەبی بزانێت و زۆرباش قسەشی پێ بکات، بەڵام زمانەکەی زمانی وەرگێڕان نییە.ئەمە لەلایەك، لەلایەکی ترەوە دەرگای تەباشیر ئەو ڕۆمانە جوان و بەچێژو گرنگە نییە وەك ئەوەی وەرگێڕەکەی لە دەیان شوێن بانگەشەی بۆکردووە، کەدیارە هۆکارەکەی چییە.بەپێچەوانەوە، ڕۆمانێکە ڕووداوەکانی تێکەڵ و پێکەڵن، هیچ پەیوەندییەکی ئۆرگانیکی و بابەتی لەنێوانیاندا نییە. کەڕەنگە ئەمـە پەیوەنـدی بەوەرگێڕانەکەیـەوە هەبێت.دەرگـای تەبـاشیر، نەلەڕۆمانی شەماعیە، نەلەڕۆمانی کوژرانی کابرای کتێب فرۆش، نەلەڕۆمانی فیتنە، کەهەرسێکیان هی سێ نووسەری عێراقین، جوانترو بەچێژتر نییە. هەرخوێنەرێکیش گومانی لەوبۆچوونەی من هەیە، بابچێت دەرگای تەباشیر بخوێنێتەوە!!…

*پەراوێـز_ دەرگـای تەبـاشیر/ ڕۆمان-نووسـینی ئەحمـەد سـەعداوی/ وەگێڕانی/ دانا عەسکەر/ بڵاوکراوەی دیالۆگ 2018.

سەدیق سەعیدڕواندزی

کاک ئارم وانابێت! ...خدر حسین ... بەشی سێهەم

ئەلبێت کامۆ دەڵێت:(بۆ ئەوەی رۆشنبێرێتی دروست بکەیت تەنها کێشانی راستە بەسەری پەنجەکانتدا بەس نین)
هەروەها دیستۆفیسکی دەڵێت: ‘ ئەدەب ڕێگامان پێدەدات بۆ زیاتر ناسینی مر□ق’... ک□واتا□ د□کرێت بڵێین نووسین رەنگدانەوەی ناخ و کەسایەتی مرۆڤیشەو لەو ڕێیەوە دەتوانین زیاتر بیناسین.
پیرەمێردی شاعیریش جوان دەفەرمێت:
پەڵی بەرد بۆ پەلی بەرزە .... لەقەش بۆ سەر پەلی بەردار
کەواتا□ ب□ردگرتنە پەلی بەردار نیشانەی شکستی بەردهاوێژە، کە ناتوانێت بگاتە پەلەکە و نەیتوانیوە خەڵکانیش هەمووان بکاتە کۆپی فەشەل و نوشوستەکانی خۆی و وەك ئەو ببینن و بیربکەنەو□ و رەفتار بکەن.
(ئیمیل سیوران)یش دەڵێت: یەکەمجار دەبێت خوێندنەوە لەپێناو ناساندنی خود بێت نەك کەسانی تر.
لەم بەشەدا چەند خاڵێکی گرنگ دەخەمە روو کە وەکو مەرجی باشی و سەرکەوتوویی رەخنەگر تەماشا دەکرێت و ئەوسا بە بەراورد بە نووسینەکانی کاک ئارام، بزانین لە رووەوە مەوداو بۆشای□کی چەند دەبینینەوەو هەست پێ دەکەین:

*** توانا زیهنییەکان:**

مەرجێکی زۆر سەرەکی کارکردن لەسەر دەقی ئەدەبی و نووسینی رەخنە دەربارەیان داواخوازی ئاستێکی بڵندە لە تێگەشتن و رۆچوون، بەو مانایەی رەخنەگر دەبێت توانای تێگەشتن و لێکدانەوەو پەی بردنی هەبێت بە وردو درشتی ئەو دەقەو ڕشتەو بواری دەقەکەش، بۆ نموونە لە دنیاو هونەرەکانی رۆمان یان چیرۆك یان شیعر .... زۆر شارەزا بێت. ئاوەها دەتوانێت خاڵە دوورو شاراوەکانی مەبەستی نووسەر کەشف بکات و بە کارێکی تازەی رەخنەیی هەستێت.

*** ئاستی رۆشنبیری و مەعریفیی:**

کەسی ڕەخنەنووس وەکو گوتراوە دەبێت دەریایەك بێت لە عیلم و عیرفان، لە زانست و ئەدەب، لە فەلسەفەو ڕۆشنبیریی، خاوەنی زەخیرەیەکی هێندە دەوڵەمەند بێت لە بوارەکانی دەرەوەی ئەو ڕشتە ئەدەبییەشدا تیایدا دەنووسێت، تا پێی بێ دیدگا هەمەچەشنەکانی دانەر ببات و لێکدانەوەیان بۆ بکات و بگرە ئەو لە دانەر زیرەکتر بێت و بتوانێت ئەو خاڵە پۆزەتیڤانەی لای دانەریش خامۆشە ئەم بە زانستی بەربڵاوی خۆی ئاماژەیان پێ بدات و بیانهێنێتە سەر ڕووکار. بێگومان لەمبارەدا وەک هەوڵی ڕەخنەنووس بۆ خۆڕۆشنبیرکردن کاریگەریی هەیە، هەرواش ئاستی خوێندەواریی و بڕوانامەو زمانزانین کاریگەریی گرنگی دەبێت.

*** باری دەروونی:**

جگە لەوەی کاتێك ڕەخنەنووس دەیەوێت سەروکاری دەقێك بکات دەبێت لە ئەلفو بێی ڕەخنە زۆر شارەزا بێت و جیای بکاتەوە لە جۆرەکانی تری وەکو وتار و ڕانان و هەجوکردن و شکاندن، خاڵێکی زۆر گرنگی تر کە کاریگەریی دەبێت لە سەر ئەنجامی لێکۆڵینەوە ڕەخنەییەکاندا، ئەویش باری دەروونی ڕەخنەگرە کە دەبێت زۆر ئاسایی بێت و لە ژێر کاریگەریی هیچ هۆکارێکی ناوەکی و دەرەکی خودو لاوەکی دەق و دەقنووسدا نەبێت و هەروەها خۆشی نیشانە سلبییەکانی دەروونی تیا نەبێت، وەکو هەستکردن بە کەمیی و نەزانین، نەزعەی ڕق و تۆڵە و شکاندنی بەرانبەری تیانەبێت بە خۆ بەند کردن، هەروەها لە پرەنسیپی دادگەریشدایە حاکمەکان دەبێتە لە ژێر هیچ فشارێکی ناوەکی و دەرەکیدا نەبن تا حوکمەکانیان دروست بێت.

*** لەم ڕۆشناییانەوە:**

لە ژێر تیشکی ئەم راستییانەی لەسەرەوە باسمان کردن باپرسیار لە کاک ئارام بکەین و بزانین تا ئێستا هیچ لێکۆڵینەوەیەکی ئەکادیمی ڕەخنەیی موعتەبەری لە چ بڵاوکراوەیەدا بڵاوکردووەتەوەو ئەمە نەمانبینیوە تا بیخوێنینەوە، من تا ئێستا هیچ لێکۆڵینەوەیەکی ڕەخنەیی کاک ئارامم نەبینیوە لە هیچ گۆڤارو سایت و ڕۆژنامەیەکی ئەدەبیدا بڵاوکرابێتەوە، ئەوەش دەینوسێت تەنها لەناو ئەو کتێبانەدایە کە خۆی بە ڕەخنەی دەزانێت و هەر خۆشی چاپییان دەکات، کە بە هیچ پێوەرێك بە لای ڕەخنەی کلاسیکیشدا ناچن، کە ئەو ڕەخنە کلاسیکیانەش کاریان هەر شیکارییەکی سادە بوو. کاک ئارام ئەمەشی نەکردووە.

ئەوانەش دەکەونە بەر هەرشی شکاندنەکانی کاک ئارام هەموو کەسانی بەهرەمەندو زیرەکی بواری ئەدەبی کوردین، وا تێدەگەم کاک ئارام لە ڕێی ئەو هەرشکردنانەی بە سەر ئەو نووسەرانە بەڵێت منیش هەم، ئەوە نییە هەموو ئەوانەی خاوەنی بەهرەو جیاوازین من تێکیان دەشکێنم و زەربی سفریان دەکەمەوە، کەواتە من لە هەموویان موهیمترم.
بۆ نموونە لە گەنجترین نووسەرەوە بیگرین کە (گەشبیر ئەحمەد) ـە ، دەبینین خاوەنی بەهرەو زیرەکییەکی لە رادەبەدەرە، بە شێوەیەك لە ماوەیەکی کەمدا توانیویەتی خوێنەرێکی زۆر بە شێوازی خۆی پەیدا بکات و کارەکانی کاردانەوەیەکی باشی هەبێت، ئەگەر لای کەسانێکی وەکو کاک ئارامیش بە شکستخواردوو و بودەڵەیە لە قەڵەم بدرێن، ئەوا واقیع تەواو پێچەوانەی ئەم تێڕوانینە پڕ کینەو هەڵەیەیە.

باشترین ڕێگا بۆ باری دەروونئارامیی کاک ئارام ئەوە پێشنیار دەکەم واز لە کارێك بهێنێت کە لە توانای ئەودا نییەو مەرجەکانی ئەو کارەی تێدا نییە، بە تایبەتی کە قسەمان لەسەر مامەڵەکردن لەگەڵ زەریای نابەجێستەو پڕ نهێنی و جوانی ئەدەبە. زۆر ئاساییە بە بژێوی ژیانی کاری کامێرامانی بکات لەو کەناڵانەی چاوپێکەوتنی لەگەڵدا دەکەن لەبری ئەوەی سەر لە خوێنەران تێکبدات و خەڵکانیش ئازار بدات.

مـــــــــردن … عومەر خەتات

میلی کاتژمێرەکە وا بەرەو چوارونیوی ئێوارە شۆڕدەبێتەوە، کۆمپیوتەرەکەم کوژاندەوە و لە ژوورەکەم هاتمەدەرەوە، بەجگە لە من و بەدەنگی کەسی تر لە ئۆفیسەکە نەماوە. هەستم بە ئازارێك کرد کە بەلای گوێمدا بەرەو چەقی سەرم هەنگاودەنێت. زۆر گوێم پێ نەدا، چونکە سەرئێشەی دوای ئیش ئاساییترین شتە کە دووبارە دەبێتەوە. کەچی پشتەکەم پێچایەوە و گڵۆپەکانم کوژاندەوە و دەرگاکەم لە دوای خۆمەوە داخست و هاتمەدەرەوە. بەناو بازاڕدا داخراوەکەدا ڕێم کرد، لەتاو ئازاری سەرم چاوم کەسی نەدەبینی، لە ناڕەحەتی خۆمدا هەنگاوەکانم زیادکرد بۆ ئەوەی زوو بگەمە میترۆکە و لەوێ دانیشم تا دەگەمە ماڵەوە، پێش ئەوەی بگەمە سەر پلیکانەکان تەوژمێکی ئازاری قـورس لەنـاو بەدەنمەوە سـەرکەوت و زرمەی لە مێشکـم هەڵساند و

کوژامەوە، تومەس مردن هەر تەنیا ئەم بەلادا هاتنەیە.

خەڵکێکی زۆر لەدەوری لاشەکەم کۆبوونەوە و بەشێکیان دەستیان کرد بە تەلەفون کردن بۆ ئیسعاف و پۆلیس. گوێم لێبوو ژنێك وتی وەی دایکت بمرێ، من ئەو پیاوە دەناسم، ئەوە لە دایرەی کار ئیشدەکات و تابەڵەی کوڕێکی دەگەورەیە و یارمەتی خەڵکیش زۆر دەدات، یەکێکی تریان وتی، فەقیرە، خۆ هێشتا گەنجە! لەم قەرەباڵغی و مقەمقەیەدا ئۆتۆمبیلی ئیسعاف گەشتە شوێنەکەو منیان پێچایەوە و بردیانم بۆ خەستەخانە. هەر لەناو ئیسعافەکەدا دەستێکیان دا لە دەماری ملم، ئەوکاتەی کە دڵنیابوون مردووم، ئەوانیش وازیان لێهێنام و کەوتنە قسەکردن لەگەڵ یەکتر.

بردیانم لە ژورێکی تاریکدا دایاننام، ئەوشەوە تا بەیانی زیتەی چاوم دەهات. لەم ساتەدا بیرم لە مردنەکەی خۆم دەکردەوە، لەلایەکەوە پێمخۆش بوو کە مردم چونکە ئیتر نەجاتم بوو لە کرێ خانوو و قەرزەکانی بانك، لە چوونەسەر ئیشی ڕۆژانە و لەو دەموچاوانەی کە حەزم پێیان نییە و ڕۆژانە لەبەر لووتما قووتدەبنەوە. لە هەمانکاتدا ناڕەحەتیش بووم کە زوو مردم، چونکە ناتوانم بچم بۆ ژووانی ئەو کچەی کە تازە ناسیومە و وەعدم پێیدابوو بەم زوانە یەك ببینین.
لە هەمووی ناخۆشتر بیرم لە کۆمپیوتەرەکەم دەکردەوە کە پاسۆردی هەیە و ئەبێ کە بتوانێت ئەو پاسۆردە درێژە بیست و هەشت پیت و ژمارەییە بشکێنێت و هەموو ئەو وێنە حەرام و ناحەرامانە بکاتەوە، بتوانێت ئەو نامە نهێنیانە بدۆزێتەوە کە بەدرێژایی تەمەنم کۆمکردونەتەوە و تاکە سەرمایەی منن. بۆ بەیانیەکەی دەرگاکەیان لێکردمەوە و لاشەکەیان بردم، ڕووتیان کردمەوە و پاك شۆردیانم، جلی پاکیان لەبەرکردم و خستیانمە ناو سندوقێکی پاکی جوان کە قوماشێکی سەتەنی ڕەنگ شەکەری ناوەکەی رازاندبەوە.

سەری سندوقەکەیان بە کراوەیی هێشتەوە و خستیانمە سەر مێزێك و بەجێیان هێشتم. دوای چەند کاتژمێرێك بینیم هەردوو مناڵەکەم و دووسێ هاوڕێی هەرە نزیکم بە شین و شەپۆڕ خۆیانکرد بە قاوشەکەدا. زۆر بە کڵپە دەگریان، هەستم کرد مەرگ زوڵمێکی گەورەی لێکردم کە لەو خۆشەویستانەی کردم. سەریان داپۆشیم و لەناو شین و شەپۆڕی هاوڕێیاندا بردیانم بۆ سەرقەبرانێك، لەوێ ئەو چاڵەی کە قەراربوو تێمبکەن ئامادەکرابوو، بە سندوقەکەوە شۆڕیان کردمەوە و دەستیان کرد بە پڕکردنەوەی چاڵەکە تا تەواو قەپاتیان کرد، وەك هەموو جارێك لاشەی مردوو جێدەهێڵرێت، بەجێیان هێشتم و یەکی چنگە

یادگاریان لەگەڵ خۆیان برد و ڕۆشتن.

ئیتر ئەوە من لەژێر خاکدام و بەدەنم تەواو سستە و توانای جوڵەم نییە بەڵام گیانم ئیش دەکات، بیرم کردەوە گیانم لە بەدەنم جیا بکەمەوە سەیرم کرد زۆر ئاسانە نەك تەنانەت ئەوە بەڵکو دەشتوانم بفڕم. ئای لەو خۆشییە، بیرمە جارجار لەخەودا دەفڕیم، خۆشی خەوەکە و وێنەکانی هەر لە مێشمکدا مابوون. لە شەققەی باڵم دا و لە قەبر خۆم دەربازکرد وهاتمەوە دەرەوە. دنیا شەو بوو، بەسەر شارەکەدا چەند جارێك فڕەم لێداو دواتر بیرم کردەوە وەك ئەوەی دەتوانم بفڕم بۆ نەچم بۆ ئاسمان و لەوێوە بۆ دەرەوەی زەوی، بۆ نەگەڕێم بۆ ئەو بەهەشت و دۆزەخەی بەزیندوێتی مێشکی منیان پێ بردبوو.

سەیرم کرد هیچ قورسێ نییە، بەڵکو زۆر ئاسانە، ناچار ئەبێ لاسایی سەپرمان بکەمەوە و ملی ڕێگەم گرت و بەچەند چرکەیەك زەویم لەدوای خۆمەوە بەجێهێشت. لەگەڵ مندا هەرخەڵك بوو سەفەری دەکرد و بەو ڕێگایەوە بوون، بەهەزارەها زەویان بەجێدەهێشت و هەموویان بەرەو شوێنێك دەڕۆشتن، تومەس بۆ هەر شوێنێك بچیت بەشی خۆی قەرەباڵغی و گەڕەلاوژەی لێیە. ژنێکی بەتەمەنی ئەم ئەوروپاییەی لای خۆمان بەلامدا ڕەتبوو، سڵاووم لێی کردو وتم ها باجی بۆ کوێ ملت ناوە، وتی ئەچم بۆ لای عیسا (یەسوس) گیان خوا دەست بەباڵیەوە بگرێت، ئەمە خۆشترین چرکەی مێژووی منە.

گەشتمە شوێنی مەبەست، وەك بڵێیت ئەستێرەیەکی زۆر گەورە بوو، ڕێك عەینەن ئێرە وابوو. وەك فزولیەتی خۆم لە قەرەباڵغترین شوێن کە ئاپورەی خەڵکەکەی لێ بوو نیشتمەوە. ئەنواع و ئەشکال خەڵکی جۆراوجۆرم بینی، سپی، ڕەش، گەنم ڕەنگ، زەرد و سور…مەپرسە، هەریەکە لە شوێنێکەوە مردبوون. لەپڕ بوو بە گەڕەلاوژە و هاتوهاوار وتیان ئێرە بەدین خوا هـــات.منیش زیاتر نزیکبوومەوە لە قەرەبقاڵغیەکە بینیم خوا لەسەر عەرەبانەیەك دانیشتوە، پیر، سەروڕیشی سپی، جەماعەتێکی لەگەڵدایە.

بەهەزار پاڵەپەستۆ خۆم گەیاندە لای، وتم: ئەمە تۆی چۆنیت؟ وتی: “هـــــا؟” وتم: ئەڵێم چۆنیت؟ وتی: “هـــا؟” تومەس فەقیرە گوێی گرانە، سێ بارەم لێکردەوە ئەمجارە بەهاوارەوە وتم: ئەڵێم جۆوت چۆنە؟ وتی: “باشم… تۆ کێیت؟” وتم: ئای تەحیو دەشاو بە گونت، ئەڵێی نامناسیتەوە؟ وتی: “چاوەکانم کز بون ناتناسمەوە”. وتم: عومەرم عومەر! وتی: “کام عومەر، کوڕی خەتاب

نەڵێیت؟” وتم: ماڵت بەقوڕ گیرێت ئەو هەزار ساڵ پێش من مردوە. وتی: “ئەی کام عومەر؟” وتم: عومەری خەتات، عومەری مام ئەحمەد! وتی: “ئێ سەرزل، ئێستا ئەزانم کێیت! ئای ژنانی گەڕەك دۆعایان لێکردیت، ئەو پێنج پشیلەیەی کە خنکاندتن، ئەو هەموو چۆلەکانەی هەر لەنییەتی چەقۆ ملت لێکردنەوە، ئەو هەزاران بۆقەی کە لە چۆگەی شێـــخ ڕۆژانە دەتکـــوشتن، ئەو هەمـــوو زەردەواڵە و زەردەزیڕە نەگبەتـــانەی داد و بێـــدادیان بـــوە بەدەســـتەوە، هەمـــوو ڕۆژێـــك ماڵەکانیانت دەشێوان.

هەموو شکاتیان هەیە لەسەرت”. تۆزێك وەستا و وتی: “تۆ زۆر موزیڕ بوویت”. وتم: نا خوا گیـــان ئیشی باشیشم هەیە. وتی: “کەرەکەر، باشیەکەت ئەوەیە مردیت و خەڵك نەجاتی بوو لەدەستت”. وتم” باشە تۆش ســەرت لەخەڵـــك تێکـــداوە، کۆمەڵێـــك پێغەمبەرت نـــاردوە و یەکـــی کتێبێکت داوەتە دەستیان هیچیان لەهیچ ناچن، کتێبەکانیشت پڕن لە قسەی هەلەق و مەلەق و خەڵك هاندەدەن یەکتری بکوژن. وتی: بێ ئەقڵ مەبە، من کەسم نەناردوە، ئەوانە خۆیان کردوە بە نێردراوی من، دەستیشیان خۆش بێت، ئێوەی کەریش بڕواتان پێیان کردوون، منیش لەداخی کەرێتی ئێوە یەکی بەهەشتێکم بۆ درووستکردون لێرە.

وتم: ئێستا چی؟ بۆ کوێم دەنێریت؟ وتی بەکەیفی خۆت ئەوە سێ بەهەشت و چەنـــد خـــوردەیەك هەن لەو خـــوارەوە لێیـــان هەڵبـــژێرە! ئەوە بەهەشتەکەی موسا و ئەولاتر بەهەشتەکەی عیسا و ئەمەی بەردەم خۆشمان بەهەشتەکەی حەمەیە! ئەگەر گوێ لە منیش بگریت بۆ هیچیان ناچیت. وتم: یانی چوون بۆ بەهەشت و دۆزەخ ئیختیاریە و لەسەر ئەجر و پاداشت و عیقاب داتنەناوە وەکو ئەوەی ئەوان بە خەڵکیان فێردەکرد؟ وتی: “نا نـــا ئاوا نییە، پێمنەوتیت ئەوانە فێڵبازبوون و فێڵیان لە ئێوە کردوە! بۆ کوێ پێتخۆشە بڕۆ”. تۆزێك خەیاڵم ڕاحەتتر بوو، پێموت: دەك ماڵت ئاوا بێت.

لە دڵی خۆمدا وتم: با سەرێك بدەم لە بەهەشتی جوەکان بزانم چی باسە، دوودڵیشم لەوەی جێگەم بکەنەوە چونکە من جوو نیم و هەمیشەش ڕەخنەگری ئیسرائیل بووم، ئێ خۆ تازە قابیلە جارێکی ترم بکوژن؟ کڵاوێکی پێنج فلسیم کردە سەرو خۆم کرد بە بەهەشتی جوەکاندا، هەریەک□م □□ز خ□ریك بوو دڵم بتەقێت، بەهەشتێکی ناخۆش، سەریان کردوە بەناو یەکدا، چارەی یەك کەسی تریان ناوێت خۆیان نەبێت. ئێوارەکەی لە چایخانەیەك دانیشتبووم، کابرایەکی ڕەشپێستی جوو هاتەلامەوە و بە ترس و لەرێزێکەوە سڵاوێکی کرد.
ئێ منیش خوا خوام بوو کەسێك قسەم لەگەڵ بکات، زۆر بەگەرمی وەڵامی

سەلامەکەیم دایەوە و وتم: فەرموو چایەك بخۆرەوە. کابرا کەمێ سەری سوڕما بەدڵخۆشییەوە داوەتەکەی قبوڵ کرد. بەزەردەخەنەیەکەوە وتی: “تۆ جوویەکی زۆر میهرەبانیت لەوانی تر ناچیت!” وتم: مەبەستت چییە؟ وتی: “کاکە لەوەتەی مردووم و هاتوومەتە بەهەشت کەس سڵاوی لێنەکردووم، ئێستا بەم دەرکەوتەوە کە ئەم جولەکانە زۆر ڕەگەزپەرستن و چارەی جوە ڕەشپێستەکانیان ناوێت.

ئێمە خەڵکانێکی زۆرین لێرەو لە گێتۆیەکدا ژیان دەکەین، نە تێکەڵمان دەبن و نە تێکەڵیان دەبین، لەوەش ناخۆشتر ئەوەیە کە ناتوانین ئێرە بەجێ بهێڵین، لەوەش ناچێت حاڵمان لە بەهەشتی موسوڵمانەکان و مەسیحییەکان باشتر بێت. بۆیە سەری خۆمان کز گرتوە و وردەوردە ژیان دەکەین، بەشکم بە خەیاڵی خوادا بێت شتێك لەم وەزعە بگۆڕێت.” جوان جوان گوێم بۆی شل کردبوو، بەڵام لام باش نەبوو کە بزانێت من جوو نیم. وتم: ئەی لەگەڵ خوا یان جەماعەتەکەی گلەییەك، شکاتەکتان نەکردوە تا بەو شێوەیە ژیانتان نەچێتە پێشەوە؟ وتی: “ئەوە تۆ دەڵێی چی کاکە؟! خوا هیچی بەدەست نییە و پیربوە و هەموو شتێکی بەدەست دەستوپێوەندەکەیەوەیەتی، ئەوانیش لە بەینی خۆیاندا بەشیانکردوە و دەنگەکیشمان لێبەرزبێتەوە شەقکاریمان دەکەن.

باوەڕ بکە ئەوەندە چەقاوەسوو بوون و چاویان سوور بوە، لەوانەیە خواش قسە بکات لە پۆستەکەی لایبەرن. زۆر دڵم پێی سوتا، ماڵئاواییم لێکرد و بەجێمهێشت. خەریك بوو دڵم دەتەقی لەم شوێنە. هاواری کاردارێکی ئەو ناوەم کرد، وتم: وەرە لێرە دەرمکە حەزم لێرە نییە. وتی: “بۆ تۆ جوو نیت؟” وتم: نا کاکە من جوو نیم و بەهەڵە ڕێم کەوتەتە ئێرە. وتی: “بەچیدا بزانم جوو نیت؟” وتم: وەرە سەیرکە نە بیجامەی خەتخەتم لەبەردایە و نە سێگۆشەکەشم هی جوەکانە. وتی: “دەی باشە بۆ کوێ دەچیت؟” وتم: بمبە بۆ بەهەشتی مەسیحییەکان.

باش بوو سواری کۆڵی خۆی کردم و بردمی بۆ بەهەشتی مەسیحییەکان. ئەم بەهەشتەیان شوێنێکی کەمێك جیاوازتر بوو بەڵام خۆشتر نەبوو. داروبەرد کرابوو بە کەنیسە، بەهەق و ناهەق زەنگیان لێدەدا، خەریك بوو سەرم دەتەقی. لە دڵی خۆمدا وتم: چیمکرد بەخۆم. دەڕۆشتم و داڵغ لێیدابووم لەپڕ سەرنجی ڕیزێکی درێژم دا کە سەروبنی نەبوو، هەمووی ژن بوون، تۆزێ دڵم خۆش بوو. لەتەکیاندا ڕێم کرد، بەم دەرکەوت ئەمانە ئەو راهیبە ژنانەن کە خۆیان هەڵگرتوە حەزرەتی مەسیح تەڵاوەکیان لێ هەڵگرێت، ئێستا ئاوا گەشتوونەتە جێگەی مەبەست و سەرەیان گرتوە بۆ مەسیح گیان.

جەنابیشی تا دانەیەکیان لێ دەسەلمێنێت بە مەزاجی خۆی سەد دانەیان ئایەخ دەکات. کە نزیك بوومەوە لەسەری ڕیزەکە بینیم مەسیح دشداشەکەی کردوە بەدەمیدا و پێنج شەش لەو راهیبە ژنانەی هەڵبژاردوە و ڕیزیکردوون لەم دەری دەهێنێت دەیکا بەوەی تەنیشتیدا، قیژەی ئەو کچانە لەگەڵ زەنگی کەنیسەکان هەموو بەهەشتەکەی پڕکردوە. چووەملایەوە وتم: خوا قەوەتت با، یارمەتیت ناوێت؟ هەر ئەوەندە کفرم کرد لەپڕ دوو موساعیدگانی تەنگە ئەستوور ئەملا و ئەولایان لێگرتم و هەر بەگوێ بەرزیان کردمەوەو بردمیانە ئەولاوە. وتیان: “بۆ تەربییەت چۆن لە بەرامبەر مەسیحا ئاوا جورئەت دەکەیت قسە بکەیت؟” وتم: کاکە عەفوو بمبورن من بەهەڵە هاتووم بۆ ئێرە! وتیان: “بۆ جەنابت مەسیحی نیت؟” یەکسەر لە ترسا و لە ناچاریدا بە ئەوەی نەجاتم بێت هەر لەویا دەرپێکەم بۆ داکەند و وتم: وەرە سەیرکە، ئەبینیت من خەتەنە کراوم.

هەستی کرد تۆزێ بێناموسانە جوابی دەدەمەوە منیش نەر بوومەوە و وتم: نە مەسیحیم و نە حەزیش دەکەم یەك دەقە لێرە بمێنمەوە، ڕووی بابی باتان ڕەش بێت دەستی سەلاحەدینتان لەسەر درێژتر بێت، لە پڕێکا کارمەندێك هات، وتی کەواتە وەرە سەر پشتم بۆ شوێنێکی باشت دەبەم، نەمکردە نامەردی سوار بووم، جا لەم بەهشتانە خۆشترین شت سواربوونی کەڕە، باوەڕ بکەن هیچ لەوە خۆشتر نییە. تومەس ئەمبا بە خانەکەی حەمە! کە گەشتمە ئەوە سەیر دەکەم بەهەشتی ئیسلام بەش بەش کراوە بۆ بەشی شیعە و بەشی سوننە و ئەمانە لەوەش خەریکی شەڕ و فەرتەنن و دانوویان بەیەکەوە ناکوڵێت.

بە مەبەستی پێشگرتن بە شەڕ و ئاژاوە، کارمەندەکان بەهەشتەکەیان بە کردوون بە دوو بەشی سەرەکیەوە و پەیڕەوکەرانی ئەم دوو مەزهەبەیان بە پێی ناوو ئینتیما بەش کردوە بەسەر ئەو دووبەشەدا. هەردوو بەشەکە بە تەلی دەکاوی و هەزارەها کۆماندۆ جیاکردۆتەوە و پاسەوانی دەکرێت. لە دەرگای بەهەشتەکەوە وتیان: “جەنابت سوننەیت یان شیعە؟” زۆر توڕە بووم وتم: باشە کوێرن؟ ئەبوایە هەر بەناوکەمەدا بتانزانیبایە هەی نەخوێندەوارینە. یەکێ لە پاسەوانەکان بە چرپە بە هاوڕێکەی وت: “ڕاست دەکات ئەم هەتیوە ناوی عومەرە، یانی سوونەیە! بیکە بە بەری سوننەکاندا با نەجاتمان بێت!” ئەوەبوو کرامە بەرەی سوننەکان.

بەهەشتی ئیسلام پر بوو لە تاوانبار و پیاوکوژ، پڕ بوو لەو شێخ و ئەسحابە و مەلایانەی کە فتوای غەزاو داگیرکردن و تاڵانیکردنی وڵاتیان دەردەکرد، ئەو جەنگاوەرانەی خودا کە سەری مناڵ و ژن و

پیرو گەنجیان لە ژێر ناوی ئەڵاهو ئەکبەردا پەڕاندبوو. پڕبوون لەو حاجیانەی لە کاتی حەساردا نرخی شتومەکەکانیان سێ قات کردبوو. ئەو مەلایانەی کە فتوای بەردەبارانی ژنانیان زۆرجار دەرکردبوو، ئەو هەزارەها داعیشەی کە هەستان بە سەبی کچە شەنگالییەکانمان. بەهەشت شوێنی ئەمانەیە و من لە غەریبیدا وا خەریکە جارێکی تر دەمرمەوە. لە دڵی خۆمدا وتم جا خۆ من لێرە هەموو ڕۆژێک ئەمانە ببینم، ئەوە ئیتر هەڵبێم بچمە دۆزەخ باشترە.

بەهەشت شوێنی گانگانەن بوو، حۆری داماو هەر بە ئاسمانەوە لێی دەپەڕین. بەهەر شوێنێکدا دەڕۆیشتیت هەر عەمامە بەسەر بوو، هەر داعش بوو، کێری دەرهێنابوو خەریکی گان بوو. لەسەر درەخت، لە کەنار رووبار، لەناو ماڵ، لە سەربان لەبن دیوار، عەشامەت هەموویان خەریکی گان بوون، خەڵک ئیش وکاری نەبوو گانکردن نەبێت. عەینەن سەیری فیلمی پۆڕنۆ بکەیت، ئەوها بوو. بەزەییم بەو حۆریانەدا دەهاتەوە کە ئیسراحەتیان لەبەر بڕابوو، هەندێ جار بەدووان خەریکی دانەیەک بوون.

ئەی ئەو هەموو غولامە داماوە بۆ ناڵێیت، باوەڕ بکە لە تاو ئازار لەسەر قن خۆیان پێ نەدەگیرا. لە داخی ئەوەش ئازاری سەرێکە لێی دامەوە، ئومێدم دەخواست جەڵتەیەکی تر لەمەدا و ئەمجارەیان هەڵنەسمەوە. لە کەنار روبارێکدا دانیشتم. لەپڕ حۆریەکی باڵا بەرزی جوان هاتە تەنیشتمەوە! سڵاوی کرد، منیش زەردەخەنەیەکم بۆی کرد و هیچم نەوت. ئەوە عادەتی من نەبوو جوان ببینم و بێدەنگ بم! کەچی ئەو دەستی پێکرد و وتی: "ناوت چییە؟" وتم: عولە. وتی: "ناوەکەت زۆر خۆشە!" هاهاها قاقا پێکەنیم، وتم: کچە خۆشی چی ڕووی بابی ئەو مەلایە ڕەش بێت بانگی دا بە گوێما.

پێکەنی. وتم: ئەی تۆ ناوت چییە؟ بە نازێکەوە وتی: "زومورود!" مۆسیقای دەنگی تێکەڵ بوو لەگەڵ سەوزایی چاوەکانی و ناسکی زەردەخەنەکەی، بەهەرسێکیان ئەسیریان کردم. دەستیم گرت و وتم: تۆ زۆر جوان و میهرەبانیت دەکرێت هاوڕێم بیت؟ وتی: "تۆ دیارە لەو شەڕواڵ پیسانە ناچیت کە پەلامارمان دەدەن و بەبێ بەزییانە و زۆرجار بەبێ ویستی خۆمان لاقەمان دەکەن، تۆ زۆر ئارام و کوڕێکی باش دیاریت." وتم: من نامەوێت وەک ئەوان بم، لە ژیانیشمدا وەک ئەمانە نەبووم، بە پێچەوانەوە لەدەست ئەمانە هەڵهاتم.

باوەشێکی گەرمی پیاکردم و وتی: "ئەگەر تۆ بتەوێت من هی تۆم و نایەڵم کەسی تر توخنم بکەوێت." لە یەک چرکەدا ئارامیەکی پڕ لە

میهرەبانی بە گیانما هات و سەرئێشەکەی لە بیربردەوە، بەڵام پێم وت: نا تۆ هی خۆت بە، هی کەس مەبە. منیش هی خۆم دەبم و هی کەس نابم. دەستیم گرت و هەردووکمان بەڕێ کەوتین و ماڵەکمان کرد بە ماڵی هەردووکمان. لەو ساتەوە من عاشقی زومورد بووم، ئەو کچەکی قژقەترانی چاو سەوز بوو، نیگاکانی پڕبوون لە سۆز، لە بەرائەت و لە عیشوەی خانمەکی ئەفسوناوی. بەجگە لە زومورد دەم بەهیچی ترو کەسی تر خۆش نەبوو، ئەو بەهەشت و ئاسمان و خودای من بوو، بەڵام هەردووکمان ناڕەحەت بووین لە بوونمان لەبەهەشت.
دواجار بڕیارمان دا هەردووکمان باربکەین بۆ دۆزەخ. باشترین ڕێگە ئەوە بوو کە گەڵەمەزەك بنێینەوە و وایان لێبکەین کە دەرمانبکەن لەو بەهەشتە نەعلەتیە. بەیانییەکیان هەستاین و لە باڵکۆنی ماڵەکەمانەوە دەستمان کرد بە کفر کردن، بەداروبەردی خوا و پێغەمبەردا هاتینەخوارەوە. لەپڕ ماڵەکەمان پڕبوو لە جەندرمەی ڕیش درێژ و ناشیرین، هەردوکمانیان بابەست کردو بردینیان بۆ لای دەرەجەدارێکی نەجمەدار، دیاربوو ئەمیر بوو. بڕیاریدا کە هەردووکمان لەبەهەشت دەربکەن و ڕەوانەی دۆزەخمان بکەن. زۆرمان پێخۆش بوو، ئیمزامان کرد و هەردووکمانیان لەبەهەشت کردە دەرەوە.

ئەمە لە خۆشیدا خۆنی بووبووین، دۆزەخ لەلامان گرنگ نەبوو، گرنگ ئەوە بوو کە بەیەکەوەین. دەرگای دۆزەخیان لێکردینەوە! ئەمە چاوەڕوانی ئاگر و گەرمی دۆزەخمان دەکرد، کەچی بە هیچ شێوەیەك وا نەبوو. دۆزەخ، ئەوەنەبوو کە لە کتێبە ئاسمانییەکاندا باس کرابوو کە شوێنێکە بۆ سوتاندنی ئەوانەی کەسەرپێچی و دژایەتی خودا دەکەن. بەڵکو شوێنێکی ئێجگار ئارام، پڕ لە جوانی سروشت و ئاو و هەواکەشی ئێجگار سازگار بوو. دۆزەخ پڕبوو لە خەڵکی جوان، بەحورمەت، ژیر و کامڵ، پڕ بوو لە زانا و فەیلەسوف، پڕ بوو لە میوزیك، لە شانۆ، لە هەڵسوڕانی ئەدەبی و فیکری و هونەری.

دۆزەخ شوێنێك بوو کە خەڵکەکەی ئاسایی و بەسادەیی دەژیان، خەڵك سڵاویان لەیەك دەکرد و کینە و بوغز لەوێ نەبوو. دۆزەخ بەنی گوێی لێدەهات. من و زومورد واقمان وڕمابوو، نەماندەزانی ئەمە خەوە یان حەقیقەت. هەر کە گەشتینە ئەوێ، بە میوزیکەوە پێشوازیان لێکردین، خانوویەکی بچکۆلەی دەگەورەیان داینێ کە دەیڕوانی بەسەر دەریایەکی چاو سەوزی بە ئەوبەردا. پێیان وتین: "ئەمە ئیتر دوا مەنزلگەی ئێوەیە، لێرە، ڕق نابینن، بەرهەم بە هەموانە و مرۆڤەکانی ئێرە هەموو بەیەکەوە بە یەکسانی ژیان دەکەین و کەس لە ژیانی کەسی تردا خۆی هەڵناقورتێنێت. بەخێربێن بۆ خۆشترین دۆزەخ.

٢٣/٧/٢٠١٨ .

كە بومەلەرزە دێت، مولحيد بەدەم هاوار و هانا بۆ خودا ڕا دەكات ... كارا فاتيح

یەكێك لەو بەڵگە و دۆخەشیانەی ئیماندار بە قایمیی ئیمانەكەی بە خوداوەندی خۆی دەیهێنێتەوە، ئەوەیە گوایە ئەوانەی بڕوایان بە خودا نییە، لە كاتی تەنگانە و مەترسیدا جگە لە خوداوەند هیچی تر نییە هانای بۆ بهێنن و مولحیدان هەمیشە لە كاتی لەقەومانیاندا، بە تایبەت لە كاتی بومەلەرزەدا بەدەم هاوار و هاناوە بۆ خودا ڕا دەكەن و ئەوە لە بیر دەكەن كە ئەوان پێشتر لافی بێباوەڕییان لێ دەدات و گاڵتەیان بە توانای خودا دەهات و بگرە بڕوایشیان پێی نەبوو. بە چاوپێشین لەوەی شەبەقی بێئیمانیی ئەوانی تر بكرێتە بەڵگەی بەهێزیی ئیمانداری، ئەوە خۆی بەڵگەی بوونی شەبەقە لە ئیمانداریدا. بەهێزی، خۆی پایە و بنەمای خۆی هەیە و چاوەڕێی بێپایەیی و بێبنەمایی ئەوانی تر ناكات، ڕاستیبوونی باوەڕێك لە سەر بنەمای ڕاستینەبوونی باوەڕێكی تر ڕانەوەستاوە، هاوكات ئەم دۆخەیش كە مولحیدان و بێباوەڕان لە كاتی تەنگانەدا هانا بۆ خودا دەبەن، خوێندنەوە و شیكار هەڵدەگرێت، بۆیە لێرەدا بە تایبەت دەمانەوێت لە دۆخی بوومەلەرزە بدوێین.

لە سادەترین نیگای زانستیدا، بومەلەرزە كارەساتێكی سروشتییە لە جووڵانەوەی چینەكانی خوارەوەی زەوی و بەریەككەوتن و لێكخشاندنیان، كە وەك هەر مادەیەكی تری گەردوون بەردەوام لە جووڵەدان، دێتە ئاراوە، بەرزی و نزمیی پلەكەی، ئاستی كاریگەرییەكەی بە سەر زەوی دیاری دەكات، لە پلە زۆر نزمەكاندا زۆر جار مرۆڤ هەستی پێ ناكات، لە پلە مامناوەندییەكاندا دۆخی ترس و دڵەڕاوكە دروست دەكات، لە پلەی بەرزیشدا بوومەلەرزە كارەسات و ناهەمەتی و وێرانی و مەرگ دەهێنێت، بوومەلەرزە هەندێ جار لە چەقی دەریا و بیابانەكان ڕوو دەدات و هەندێ جاریش لە ئاوەدانی و شوێنی

ژیانی مرۆڤ، گۆی زەمین هەندێکی کەوتۆتە سەر هێڵی بوومەلەرزە، لەوانە وڵاتانی عەرەبی و ئێران، کە چەندین جار بومەلەرزە تێیاندا ڕووی داوە و چەندین کارەساتی خوڵقاندوە و گەلێ ناوچەی خاپوور کردوە، هەندێ لە وڵاتانی جیهانیش نەکەوتوونەتە سەر ئەو هێڵە و لەو ڕووەوە سەلامەت و ئارامن.

تا ئەم ساتەی پێشکەوتن و زانست، مرۆڤ لە ئاست بوومەلەرزەدا، توانای ڕووبەڕووبوونەوەی گۆڕانێکی زۆر بە سەردا نەهاتوە، جگە لە هەندێ ڕێنمایی و هەندێ حاڵەتی فریاگوزاری، ئەویش دوا ڕوودانی کارەساتەکە، ئێستایش بۆ مرۆڤ بوومەلەرزە ڕووداوێکی لە ناکاو، پێشبینینەکراو و تا ڕادەیەك بە تایبەت بۆ زۆرینەی خەڵکی وڵاتانی دواکەوتوو و هەژار خۆ بەئامادە نەکراوە، لە چرکەساتی بومەلەرزەدا مرۆڤ هەمان مرۆڤی سەرەتایی ناو ئەشکەوت و شاخەکانە کە وەك گیاندارێکی سروشتی مامەڵەیەکی سروشتییانە لەگەڵ ژیاندا دەکات، لە چرکەساتی بومەلەرزەی مەترسیداردا، زانست و توانای عەقڵی و کەلتوور و شارستانییەت و هیچ داهێنانێکی تر، زۆر کەمێك بە مرۆڤ ناکەن و مرۆڤ وەك گیاندارێکی ڕووتی بەدەسەڵاتی سروشت دەبێتە نەچیر، بۆیە هەر هەندەی پێ دەکرێت هەڵبێت و غەریزەی مانەوە بەرەو خۆپاراستن پاڵی پێوە بنێت، ئەگەر چی پێشکەوتن و داهێنانەکانی لەم کاتەدا دەبنە بەڵا بۆی، وەک باڵەخانە و بینا چەند نهۆمییەکان.

لە سادەترین نیگای فەیلەسووفانی مەتریالیستیشدا، دین بەرهەمی هۆشیاریی مرۆڤی سەرەتایی بووە لە سەر گەردوون و ژیان و مردنی خۆی، چەمکی خودا بەرهەمی سەردەمی ئوستوورەیی مرۆڤ بوو لە بیرکردنەوەی لە ژیان و بوون، بە تایبەت لەو چرکەساتانەدا سەری هەڵداوە، کە مرۆڤ لە بەرانبەر هێزی دڕەقانەی سروشت و کارەساتەکانیدا بێ دەسەڵات و بێ چەکی ڕووبەڕووبوونەوە و بێ تەفسیر و لێکدانەوە بوو و توانای تێگەیشتنی لێیان نەبوە، لە لایەکی ترەوە بە بۆچوونی هیگڵ مرۆڤ گەر سروشتی بیر کاتەوە و ژیان و دەوروبەر هەڵبسەنگێنێت، ئەوا میتافیزیکییانە بیر دەکاتەوە، ئەوجا بە پێی قۆناغەکانی بیری مرۆڤ و پێشکەوتنی هۆشیاری، دین و خودا و چەمکە میتافیزیکییەکانی تر گۆڕانکاریی زۆریان بە سەردا هاتوە، دین وەك سیستەمێك بۆ ڕێکخستنی ژیانی مرۆڤ و پرۆسەی بەکۆمەڵایەتیبوون خۆی پێشکەش کردوە، چەندین نوێنەر وەك پەیامهێن خۆیان ناساندوە، چەمکی خودایش گۆڕانی بە سەردا هاتوە و لە فرەخوداییەوە بەرەو تاکخودایی، لە فرەخودایی (خوداوەندی خێر، خوداوەندی شەڕ و… هتد) بەرەو خودای تاك و تەنهای هەمووشتزان و

خاوەن توانای بەسنوور گۆڕانکاریی بە سەردا هاتوە، ئەنگلس لەم ڕوەوە بەردەوام پێداگریی لە سەر سروشتی مێژوویی– کۆمەڵایەتیی ئایین دەکاتەوە، پێی وایە ئایین بەگوێرەی تێپەڕبوونی مێژوو و گۆڕانی کۆمەڵگا ئەویش گۆڕانی بە سەر هاتوە. لەم نێوەدا دەپرسین ئەی مولحید کێیە؟ ئەگەر چی پرسیارێکی ئاڵۆزە، بەڵام لێرەدا هەر دیسان پەنا بە نیگا سادەکان دەبەین، مولحید کەسێکە باوەڕی ئایینی ڕەت دەکاتەوە، هەموو ئەو بەڵگە و ئەرگومێنتانەی بە بوونی خواوەندێك کە دەسەڵاتی بەسنووری هەبێت و خالقی تەواوی گەردوون و ژیان بێت، پوچەڵ دەکاتەوە. مولحید هەوڵ دەدات لە بیرکردنەوە و تەنانەت لە دەربڕینیشدا، چەمکی خودا لە سەری زمانی بسڕێتەوە، ڕەنگیشە بیەوێت بە بەڵگە و ڕوونکردنەوە و پێوەری زانست، ئەوانی تری وا لێ بکات و تێیان بگەیەنێت، لە مێژووی مرۆڤ و کەوندا دەسەڵاتی خودا دیار نییە و تەنانەت زەڕڕەیێك کاریگەریی لە سەر ژیانی مرۆڤ نییە و ئەوە مرۆڤ خۆیەتی بە پێی هۆشیاریی خۆی لە بێدەسەڵاتی و نەزانینیی بە تێگەیشتن لە سروشت و دیاردەکانی، لە ژیان و ئاڵۆزییەکانی چەمکی خودای داهێناوە و دینی کردوە بە سیستەمێك بۆ ژیان و بیرکردنەوەی. کە ئەمە سروشتی کەسێکی مولحیدە و سیمای سەرەکییەتی، دەپرسین بۆچی لە چرکەساتی تەنگانە و بە تایبەت لە کاتی ڕوودانی بومەلەرزەدا، ئەوەی بە خورافیی دەزانی، دەبێتەوە بەشێك لە کارەکتەری و ئەوەی دەیویست لە سەر زمان و زەینی ئاسەواری نەهێڵێت، لەو لەحزەیەدا هانای بۆ دەباتەوە و خودا دەبێتە تاکە چەمك کە بە بیرکردنەوە و زاریدا تێپەڕ دەبێت؟ بۆچی وشەیەکی تر نییە هانای بۆ بهێنێت و چەمکێکی تر نییە پەنای بۆ ببات؟

پێشتر گوتمان لە چرکەساتی بوومەلەرزەدا، مرۆڤ دەگەڕێتەوە سەر زەمەنێك کە خاوەنی هیچ کەلتوور و زانست و شارستانییەتێك نەبوو، مرۆڤ لەو ساتەدا غەریزەی مانەوەی چالاکە و بەرەو هەڵهاتن لە مەرگی دەبات، بۆیە مرۆڤ چ مولحید بێت یان ئیماندار، سەر بە هەر ئایینێك بێت یان نەبێت، خاوەنی هەر زانستێك بێت یان نەبێت، هەموو ئەمانە لەو ساتە بەتاڵ دەبنەوە و بایەخیان نامێنێت، مرۆڤ دەگەڕێتەوە سەر بنچینەی سەرەتاییەکە: بێ زانست، بێ کەلتوور، بێ شارستانییەت و بێ هیچ پێشکەوتنێك لە ژیانیدا.

بە پێی ئەو دابەشکارییەی فەیلەسووفی کۆمەڵایەتی، ئوگوست کۆنت، بە مێژووی مرۆڤایەتیی دەکات: سەردەمی ئوستوورەیی، سەردەمی فەلسەفی و سەردەمی زانستی لە لەحزەی ڕوودانی بومەلەرزەدا، مرۆڤ لە هەر سەردەمێکدا بێت دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتا و بۆ سەردەمی ئوستوورەیی، بۆ بیرکردنەوەی خورافی و دەربڕینی نازانستی، بۆیە ئەو بەڵگە و

دەخەشییەی ئیماندار بە قایمیی ئیمانەکەی بە خوداوەندی خۆی دەیهێنێتەوە، گوایە ئەوانەی بڕوایان بە خودا نییە، لە کاتی تەنگانە و مەترسیدا جگە لە خوداوەند هیچی تر نییە هانای بۆ بهێنن، لە جێی خۆی نییە و بە سەرنجدانێکی کەمێك ورد دەردەکەوێت، ئەم دەخە بەڵگەیەکی بەهێزە بۆ ئەو بۆچوونەی مەتریالیستییەی پێی وابوو دین بەرهەمی هۆشیاریی مرۆڤی سەرەتاییە لە سەر گەردوون و ژیان و مردنی خۆی، ئەو بۆچوونەی پێی وابوو، چەمکی خودا بەرهەمی سەردەمی ئوستوورەیی مرۆڤ بووە لە بیرکردنەوەی لە ژیان و بوون، بە تایبەت لەو چرکەساتانەدا سەری هەڵداوە، کە مرۆڤ لە بەرانبەر هێزی دڕەقانەی سروشت و کارەساتەکانیدا بێ دەسەڵات و بێ چەکی ڕووبەڕووبوونەوە و بێ تەفسیر و لێکدانەوە بووە و توانای تێگەیشتنی لێیان نەبووە، چونکە ئێستایش لە بەرانبەر بومەلەرزە بێ دەسەڵات و بێ چەکی ڕووبەڕووبوونەوەیە، هەروەها بومەلەرزەی مەترسیدار کە یەکسەر مرۆڤ ڕووبەڕووی مەرگ دەکاتەوە، واتە مرۆڤ یەك جار دەمرێت و ناتوانێت مردن ئەزموون بکات، بۆیە مرۆڤ لە ململانێی لەگەڵ مەرگدا، مەبەست لە مەرگ بە هۆی بوومەلەرزەوە، هەر چەند لە ناو چەندین بوومەلەرزەی وێرانکەریش ڕزگاری بوو بێت، هێشتا مرۆڤێکە بێ ئەزموونە و ناتوانێت لەگەڵ مەرگی ڕابێت، ئەزموون بریتییە لە کەڵەکە بوونی تاقیکردنەوەکان، کەڵەکە بوونی ئەزموونەکانیش زانست بەرهەم دەهێنێت، مرۆڤ هەرگیز ناتوانێت مەرگ تاقی بکاتەوە بیکاتە و ئەزموون بۆ خۆی، چونکە یەك جار دەمرێت، کەواتە بوومەلەرزەی وێرانکەر تاقی ناکرێتەوە، کە تاقیش نەکرایەوە نابێتە ئەزموون بۆ مرۆڤ و مرۆڤ بە ئەزموون و بە زانست و بە هۆشیاری و کەلتوور و شارستانییەت و پێشکەوتن تووشی بوومەلەزرە دەبێت، بۆیە ئەوەی ڕووبەڕووی بوومەلەرزە دەبێتەوە، مرۆڤە بە بێ دەسەڵات، بێدەسەڵاتییش سەرچاوەیەکی بەهێز و ڕوونی سەرهەڵدانی خورافاتە، خۆ ئەگەر بهاتایە مرۆڤ توانای ڕووبەڕووبوونەوەی هەبوایە، یان ئاستی پێشکەوتنی بەو شێوەیە بێت، کە شوێنی ژیانی هیچ پلەیەکی بومەلەرزە کاری تێ نەکات و خۆی لە مەترسییەکانی بپارێزێت، ئەو کات دەخەکە بە جۆرێکی تر دەبوو، کاردانەوەکانیش بە چەشنێکی جیاوار ز دەبوون.

ئەوەی ماوە قسەیەکی کورتی لە سەر بکەین، ئەوەیە، هاو کات لەگەڵ کەیف و بەندیی دەنگی مرۆڤی ئیماندار بە سەر دەخی مولحیددا، کاتێك کە بومەلەرزە دێت بەدەم هاوار و هانا بۆ خودا ڕا دەکات، هەر چەند خۆیشی بە هەمان شێوە ڕا دەکات، بەگاڵتەجاڕییەوە بە مولحید، بەوە دەنگی دلێرە گوایە بومەلەرزە پیشاندانی دەسەڵاتی خودایە بۆ

بەباوەڕان، بەڵام هەرگیز لە خۆی ناپرسێت، ئەگەر بوومەلەرزە نیشانی دەسەڵاتی خودا بۆ بەباوەڕانە، بۆچی:

١- هەزاران و بگرە زیاتریش بوومەلەرزەی بەهێز ڕوو دەدەن و مرۆڤ هەستیشی پێیان ناکات، ئایا دەکرێت خودا لەو هەموو هەوڵانەی بۆ نیشاندانی دەسەڵاتی خۆی بۆ مرۆڤ، شکست بهێنێت.

٢- بۆچی زۆر جار بوومەلەرزەی بێ هێز و بەهێز لەو ناوچانە ڕوو دەدەن کە ئاوەدانی نیین مرۆڤی لێ ناژیت، وەك دەریا و زەریاکان و بیابان و… هتد، ئایا ڕوودانی ئەم بومەلەرزانە نیشانی دەسەڵاتی خودایە بۆ کێ؟

٣- بۆچی هەندێ ناوچە هەرگیز بومەلەرزە، بەتایبەت بومەلەرزەی وێرانکەری پلە بەرزی تێیدا ڕوو نادات و هەندێ ناوچەیش زۆر ڕوو دەدات، ئەگەر چی لەو شوێنانەی ڕوو دەدەن، زیاتر مەڵبەندی ئایین و مرۆڤ ئیماندارن بە خودا؟

٤- بومەلەرزە چەندێ ئیماندار هەندێیش بێ باوەڕ دەترسێنێت، ئەگەر مرۆڤ بکوژێت، لە گیاندارانی تریش دەست ناپارێزێت، ئەگەر مەترسی بێت بۆ گەورە بۆ منداڵیش هەر وایە، جیاوازی لە نێوان ژن و پیاو، چاك و خراپ، مزگەوت و مەیخانە، نەخۆشخانە و باڕەکان، قوتابخانە و قومارخانەدا ناکات، ئیتر خودا دەیەوێت دەسەڵاتی نیشانی کێ بدات؟

بکوژە جەللادەکانی ڕۆژنامەنووسان کێن؟ … شووشان مستەفا و موتەڵیب حەسەن

نزیکەی ”دەیە”یەک بەسەر دوو لە قێزەونترین ئەو تاوانانەدا تێدەپەڕێت کە لە مێژووی کوردستاندا دوو پەڕەی ڕەشن بەناو چەوانی دوو بنەماڵەی دەسەڵاتداری کوردەوە. لە٢٠٠٨ سەرانی مامە حەمە کە ڕۆژنامەنووسێکی ئێجگار بوێرو ئەکتیف بوو لەم شارەی ئێمە لەکەرکوک لەلایەنی بنەماڵەی جەلال تاڵەبانییەوە تیرۆرکرا، لە بەرئەوەی چەند ڕاپۆرتێکی ڕەخنەئامێزی لەسەر یەکێتی لەمیدیاکاندا بڵاوکردبوویەوەو بەنیازیشبوو پەردە لابدات لەسەر چەندین نهێنی

ئابەوچوانەو سکانداڵی چەند سەرکردەیەکی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، کە چۆن دەستدرێژی سێکسیان کردۆتە سەر ژنان و ئیستیغلالی دەیان قوتابی زانکۆییان کردووەو پەیوەندیشیان لەگەڵ ئافرەتە لەشفرۆشەکان هەبووە، بەڵام بەرلەوەی فریای بڵاوکردنەوەی ئەم نهێنیانە بکەوێت تیرۆرکرا.

سەران بەدەنگی بەرز وتی کە بکوژەکان سەرقاڵی تیژکردنی تیغی خەنجەرەکانیان بۆ بڕینی سەری من و نوکی قەڵەمەکەم. سەردەشتیش وتی: لەچەند ڕۆژی ڕابردودا بۆیەکەمین جار پێیان وتم، کە تەمەنت چەندی نەماوە، یان بەوتەی خۆیان مۆڵەتی هەناسەدانم لەم شارەدا نەماوە، بەڵام نەباکم بەمردنە و نەئازاردان، لەچاوەڕوانی کۆتایی هاتنی مۆڵەتەکەمم، تابەدیداری بکوژەکانی خۆم بگەم، دوعاش دەکەم مردنەکی تراژیدیام پێببەخشن کە شایستەی ژیانە تراژیدیاکەم بێت، بۆیە ئەم قسانە دەکەم تابزانن ئەوەی ئەمە دەترسێنێ بەردەوامی ئەم ڕۆژگارەی ئێستایە بۆ نەوەیەکی داهاتوو، نەک مردنی خۆمان، کاری منیش خۆشبەختی برا بچوکەکانمە، نەک خۆم، زۆر بەسادەیش تاکە هۆکاری نیگەرانی من لەم هەڕەشانە ئەوەیە، کە هێشتا زۆر شت ماون قسەیان لەسەر بکەین و هەرئاوا بەجێیان بهێڵین، بەدبەختی ئەم دەسەڵاتە ئەوەیە، کەباکی بە مردنی نەوەکانی خۆی نییە.
بەڵام تائەو شوێنەی کە ماوین دەبێ قسە بکەین، لەو شوێنەش کەتەمەنمان کۆتایی هات با هاوڕێکەم خاڵێکم بۆ دابنێ و بێتە سەر دێڕێکی نوێ و سەرلەنوێ دەست پێبکاتەوە. بۆیە سەردەشت گیان ئەمەی هاوڕێ و هاوپیشەت ئەوا خاڵێت بۆدانەین و دێڕی نوێش دەستپێناکەین، بەڵکو لەسەر هەمان دێڕی تۆو ڕێبازو باوەڕی تۆ بەردەوام دەبین، ئەگەرچی دەزانین هەمان چارەنوسی تۆمان دەبێت. دە ساڵە لەمەوبەرو لە٢١/ ٧/ ٢٠٠٨دا ڕۆژنامەنووسی چالاک سەران لەبیستویەکەمین بەهاری تەمەنیدا بەدەستی جەلادەکانی یەکێتی لەم کەرکوکە بەبەرچاوی دایکو خوشکیەوە تیرۆرکرا.

هەشت ساڵ لەمەوبەریش لە بیست و سێهەمین بەهاری تەمەنیدا، لە ٥ی ئایاردا گەنجێک کە دەسەڵاتێک ڕۆحی لە پێنوسەکەی چوو بوو، لەم هەولێرەی کە دەسەڵاتدارانی میرنشینی زەرد سەری قسەو بنی قسەیان ئەوەیە کە پایتەخت شارێکی سەقامگیرەو بەقەولی خۆیان مەرولە دەربازی نابێت، بەڵام سەردەشتەکەم لەبەر دەم زانکۆکەیدا بەبەرچاوی خەڵکەوە، بەبەرچاوی پۆلیس و ئاسایشەوە، دەڕفێندرێت. دوای ڕۆژێکیش بەقودرەتی قادر لە دەیان بازگەی چڕو توند ئاودیو دەبێت بەرەو موسڵ. بۆ ئەوەی گومانەکانیش بەلایەکی تردا بڕۆن دوای

شەهید کردنی تەرمەکەی لە نزیک کۆمیتەیەکی یەکێتی فڕێدەدرێت. سادەترین بەڵگەش بۆ یەکلایی کردنەوەی گومانەکان بۆ لای بنەماڵەی دەسەڵاتداری بارزانی، ئەمەنە بەسە کە فیشەک بە ناو دەمیەوە نراوە، ئەم دەمەی کە بە قەولی خۆیان شەڕەفی ئەوانی پێ لەکەدار کراوە.

جارێ هەتا ئێستا ئەمە نازانین ئەم شەڕەفە چییە؟ لە کوێیە؟ ڕەنگی چۆنە؟ ئەم شەڕەفەی ڕۆحی مرۆڤی قوربان دەکرێت ناتوانین نە بیبینین، نە دەستی لێدەین، نە بیدۆزینەوە، داخەکەم زۆرینەی کۆمەڵگای کوردی هەموو شەڕەف و نرخی ژیانیان لەناو ڕانی ژن و کچەکانیاندا ئەدۆزنەوە. لای هەردوک بنەماڵەی دەسەڵاتداری جەلال تاڵەبانی و مەسعود بارزانی تەنها شەڕەف خەتی سورە، نەک ڕۆحی مرۆڤ، بەڵام لەڕاستیدا شەڕەف هەرچیەک بێت، زۆر لەوە بچوکترە کە مرۆڤی لەسەر بکوژرێت، بەڵام سەردەشت نەک شەڕەفی کەسی لەکەدار نەکردووە، بەڵکو تەنها وتی من عاشقی کچەکەی سەرۆکم، ئەرێ باجی ئەم قسەیە کوشتنە؟ ئاخر ئەگەر کچەکەی ئەمە گەورەبوایەو سەردەشت عاشقی بوایە، ئەمە کچەکەمان پێشکەش دەکرد نەک بیکوژین.

دیارە وەک بنەماڵەی سەردەشت دەڵێن تەنها بەیەک وشەش بێت، هیچ کێشەیەکی کۆمەڵایەتیی نەبووە، جگە لەو بابەتەی کە بەناونیشانی (عاشقی کچی سەرۆکم) کە بەڵگە نەویستە لەسەر تەنها ئەم بابەتە کوژرا، ئەو منداڵەی کە هێشتا لەناو بێشکەدایەو تەنها دایەو بابە فێر بووە، ئەگەر لێی بپرسین ئەرێ سەردەشت و کاوەو سەران کە کوشتنی، تەنها بۆ ئەم وەڵامە دێتە گۆو وەڵامی دروستمان ئەداتەوە. ئەم پەلە ڕۆژنامەنووسە تیرۆرکراوە چەمکی موقەدەسی بنەماڵەی کاڵ کردەوەو ئەمەیان چرپاند بەگوێی دەسەڵاتداران کە لەم وڵاتەدا هیچ بنەماڵەیەک موقەدەس و مەرجەع نییە، وە کچی سەرۆک خەتی سور نییە، بەڵکو تیرۆرو کپ کردنی دەنگی ئازاد خەتی سورە.

لەسەرەتای ڕووداوەکەی سەردەشت، خەڵکی ئازادیخوازو گەنجانی وڵات و ڕۆژنامەنوسان هەموو هاواریان کرد بەدەنگ نابین، بە ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانی جەماوەری لەشارو شارۆچکەکانی کوردستان فشارێکی توندیان خستە سەر دەسەڵات، بەبێ ئەوەی پەنجەی تۆمەت بۆ کەس درێژ بکەن، بەڵام وەک پەندەکی پێشینان هەیە دەڵێت (دار هەڵبڕە سەگی دز دیارە) بۆیە هەر زوو بنەماڵەی بارزانی توشی قەلەقی هاتن و هەروەک لەلایەن خۆپیشاندەرانەوە ختوکە بدرێن، ئیتر لەهیکەوە پارتی توشی بەرز بونەوەی زەخت و شەکرە بوو. نمونەی ئەم دەسەڵاتو ئەم حوکمڕانیە لەکوێی دونیادا بوونی هەیە؟ تیرۆری دەنگی ئازاد دەکات،

دواتر خۆڵ ئەخاتە چاوی خەڵکەوەو وەڵامێکی مەنتیقی پێنییە بۆ ئەم پرسیارگەلەی لای □□ای گشتی دروست بووە، لەمەش سەیروسەمەرەتر ئەوەیە کە نەشەرم دەکات، نەحیساب بۆ دادگاو یاسا دەکات، نە ترسی هەیە، نە گوێ دەگرێ، نەتێدەگا، نەک هەر تێناگا بەڵکو بڕیاریداوە تێنەگا.

تیرۆرکردنی ئەم پۆلە ڕۆژنامەنووسە، کوشتنێکی ئاسایی و تاوانکاری نەبوون، بەڵکو ئەوان ڕۆژنامەنوس بوون، کوشتنیشیان هێما بوو بۆ کوشتنی ئازادی، بۆیە ئەوان لەوە دەرچوون کەتەنها کوڕی بنەماڵەی خۆیانبن، ئەوان ئێستا موڵکی نیشتیمانن، موڵکی هەریەکێک لە ئێمەن، کەیسەکانیشیان بەنەتەوەیی کراوەو هاوکات سومبول و نازناوی ئازادییان پێبەخشراوە. بەگوێرەی ئەم داتایەی لای من هەیە دەبێژێت: س□ بارەت بەم پۆلە شەهیدە ڕۆژنامەنووسە لەئینتەرنێتو بەدیاریکراویش لە گۆگڵو یوتوب یەک ملیۆن دۆکومێنتو ڕاپۆرت هەیە. ئەمە شتێکی دەگمەنە لەمێژوودا، بۆیە ئێمەی ئازادیخوازان و ڕۆژنامەنوسان، ئەنجامی سیناریۆئامێزی ئەم لیژنانە ڕەت دەکەینەوە، وە هەرگیز ڕێگە بە هیچ کەسێک نادەین ئەم کەیسانە دابخات، بەڵکو بەکراوەیی د□م□یننەوە هەتا ئەو ڕۆژەی لیژنەیەکی سەربەخۆ لەژێرچاوەندریەکی نێودەوڵەتی و دادگایەکی سەربەخۆ لێکۆڵینەوەی جددییان تێدادەکرێتەوە.

سەردەشت، سۆران، کاوەو ڕۆژنامەنووسانیتر بە گیانی خۆیان ئاڵای ئازادیان بەرز کردەوە، ئێمەش بەهەر فیداکاریەک ب□□ت ئەم بەرزیە بەرزو بەرزتر دەهێڵینەوە، چونکە ئازادی بۆ مر□ق ناه□□ت□ خوارەوە بەڵکو د□ب□□ت مر□ق ب□ی بچ□□ت□ سەرەوە. ئێمە کە ئەمڕۆ یادی هاوڕێ و هاوپیشەمان سۆران دەکەینەوە، بەهەمان شێوە ڕێزدەگرین لە خەباتی ڕۆژنامەوانیی کاوەو عبدوستارو سەردەشتو دەیان ڕۆژنامەنووسیتر کە پێشو پاشی ئەوان شەهید بوون، کە لەساڵی ١٩٩١وە ٢٤٦ ڕۆژنامەنووس لەعێڕاق لەسەر ئازادی ڕادەربڕین کوژراون، وە ئێستا کە ئێمە لەساڵی ٢٠١٨دا ین هێشتا سیلسیلەی کردەوە تیرۆریستییەکان، ڕفاندن، ئەشکەنجەدان و سوکایەتیپێکردنی ڕۆژنامەنووسان لەلایەن گشت حیزبە عێڕاقییەکانو بەدیاریکراوی لەلایەن یەکێتی و پارتییەوە بەردەوامی هەیە، کەهەموو ئەم ڕۆژنامەنووسانە قوربانی هەمان ڕێگاو هەمان دەستی ڕەشی هەرسێک دەسەڵاتی سوننی، شیعەو کوردین. بەتایبەتی بنەماڵەی دیکتاتۆری بارزانی و تاڵەبانی مێژوویەکی قێزەون و تاریکیان هەیە لەکوشتنی نوسەران و دەنگە ڕەخنەگرەکان.

هیچ گومانێک نیی□ ک□□وا بکوژەکانی سەردەشت و سۆران دوو دەستی دوو

جەستەو دوو بنەماڵەو یەک عەقڵیەتن. تیرۆری سەردەشت ڕاستەوخۆ کردەوەکە بە فەرمانی کوڕی بارزانی ئەنجامدراوەو تیرۆری کاوە گەرمیانی و سەرانیش هاوشێوەی سەردەشت لەلایەن یەکێتی نیشتیمانی کوردستانەوە ئەنجامدراون، بەتایبەتی و زۆربەدیاریکراوی لەلایەن جەللادەکانی ئەندامی مەکتەبی سیاسیی یەکێتییەوە بەناوی ”مەحمود سەنگاوی” کەبەفەرمانی ئەو کاوە گەرمیانی کوژراوە. مەحمود سەنگاوی وەکو سەرکردەیەکی سەربازی چەندین هەزار چەکداری شەخسی خۆی هەیەو چەند بیرە نەوتێکی داگیرکردووە، کەسێک کەبتوانێت بیرەنەوت داگیربکات زۆر بەئاسانیش ئەتوانێت کە ڕۆژنامەنووسێک بکوژێت کەڕەخنەی لێدەگرێت.

دواتر یەکێتی تەنانەت ئاگاداری پێشوەختەی کوشتنی سەردەشت بووەو هاوکاری بکوژانی سەردەشتیان کرد لە موسڵ. یادکردنەوەی ئەم شەهیدانەی ڕێگای قەڵەم وەک کولتورێک بابچەسپێ و لەهەر ساڵوەگەڕێکدا، کورزێکی کوشندەو شەرم ئامێزە بە دەسەڵاتدارانی کورد. بۆیە هەموو دەسەڵاتدارانی کورد وەکو یەک هەژمار دەکەم چونکە، ئەم ئینتیفاقە سیاسییەی لەنێوان یەکێتی و پارتی کراوە کە لەپێناو دابەشکردنی پارەوپول و دەسەڵاتە، وایکردووە کە لەبەرانبەریەکتریداو لەئاستی تاوانی ئەوا قێزەوندا بێدەنگ بن، یەکێتی و پارتی هێندە بەخراپ باوەشیان بەیەکا کردووە، کە قسەیەک هەیە دەڵێت جیاوازیەکانی یەکێتی و پارتی تەنها وەک کەکا کەلا و بیبسی کۆلا.

نووسەران بەهاوبەشی: شووشان مستەفا و موتەڵیب حەسەن/کەرکوک
mutalib_shushan_journalist@hotmail.com

مەملەکەتێک پڕ لە داهۆڵ ...
شاخەوان ئەحمەد

تۆ قسە ناکەیت
تۆ پێناکەنیت
تۆ ناشگریەیت

ت□ ن□ مر□قی و ن□ نامر□ق
نە وەهیمی و نە ڕۆح
نە خەونی و نە ڕاستی
تۆ
بە دەستی درووستکەرێکی خێڵ
یان جوتیارێک یان شوانێک
ڕەنگە بجوڵێیت
ترسێکی لە ڕاوەستاوی

تۆ
وە نیو ڕۆحی بەشێکمان دەڕژێتە ناو مر□ق
دەستێکت و دەستێکمان بەدیار یادەوە لەسەر یەکدی دادەنێین
چاوێک و ڕویێکت بەدیار خەساندنی تەنیاییدا لێکدەکەینەوە
بە چاوێکیدی پەرێشانی و جەنگی چینەکانی مەملەکەت شەدەکەین

نیو ڕۆحەکانیدیکە و دەستەکانیدیکە و چاوەکانیدیکە و ….
کەمەک لە زەین و بیری ئێرە خۆش ناکەن
بەڵام
ئەوان بکوژی سوودەکانی دەست بریندارەکانن
دەوڵەمەندکردنی قاچاغەکان و
بکوژی هیواکان و
خەساندنی کەرەکان و
کرمیبوونی دارەکان و
ساوابوونی نەوەکان و
لەناوبردنی گەنجینەی گەنجەکانن و
تەمڕێژکردنی زەوی

مەملەکەتێک کە تێیدا
ڕۆح وەهمی جەنگەکانە و
ژیانێک و زەویێک و چێژێک تێیدا خەونێکی بە ئازارە
برین بەشێکی دانەبڕاوی بەردەوامی دەروونی مامزەکان و کۆترەکان و
مر□ۋ□کانە.

خەونم دەدیت نەمردبووم و داهۆڵ نەمابوون
سەردەمێکبوو کە
ئاشتی و دیموکراسی زنجیر نەکرابوون
بن کۆشکەکانی ڕۆمان و فارس و خەلافەت زیندان نەبوون
چ سەردەمانێکی درەنگبوو خودا!

خودا درەنگبوو ئەو خەونە چاوەڕوانکراوە!
باسی مردنی ئاشتی بڵابوەوە
شەوە تاریکەکانی ستەم ڕوناک ببونەوە
ترس ئاواببوو

ئەو ڕۆژە دورە لە خەونمدا دیاربوو کە
داهۆڵ لاوازترببوون
ئاوازی مردنییان چڕ ببوو
ترسیان پشتگوێ خستبوو

دەرە بەگیان سووک کردبوون
چەڵۆکە گەمەیان پێ دەکردن

جوتیارەکان ئەنجومەنیان درووستکردبوون
لە دواهەمین کۆبوونەوەدا باسیان لە کۆتایی هاتنی ترسی خۆیان دەکرد
باسی بەهەست هاتنەوەی ڕۆحی خۆیان و
مرۆڤبوونی خۆیان و داهاتووی خۆیان دەکرد
خودا چ خەونێکی دوربوو!

شاخەوان ئەحمەد

بۆ هەموو گەنجێک ... حەمەی مام ئەنوەر

هاوسەرگیری بۆ ئەوە بکە کە بتوانی خۆشت بوێت، هاوسەرگیری کڕین و فرۆشتن نیە ، هاوسەرگیری دروستکردنی لانەیەکە کە پێویستە دوو دڵ بە ئارامی تێیدا بژین!

شوکردن قەناعەتە ! نەک تێرکردنی حـــەزە مادی و مەعنەویەکان ! دەبـــێ کە شوو ئەکەیت قەناعت بکەی بە نانی ڕەق بە نەبوونی زیاتریش ، دەبێ بزانیت تـــۆ ئەوکات خاوەن ماڵێکیت جیاواز لە ماڵی باوانت !

تۆ دەبێ زۆر شت بگۆڕی و زۆر شت قبوڵ بکەیت گەر وانەکەیت تەمەنی هاوسەریت کورت دەبێت !! ـ تەنها ئاهەنگی مارەبڕین و گواستنەوە و خۆشەییەکان و خۆ ب□ س□ـــــا قەکردن مەبینە ـــ دەبێ ل□ب□ـووردەیت ، میهرەبانیت ، ئارامیت ، دو هێندە و سێ هێندە بکەیت !

تۆ دەبیت بەدایک و گەورەتر دەبیت و پڕ دەبیت لە مەسولیەت ، ڕەنگە نەشبیت بەدایک و نابێت دنیا وێران بکەی ، ئەوەی نەبوو خودا باشتر دەزانێ …

میوانت دێت و بەمیوانیش دەچی ئەوکات وەک کەسێکی سەربەخۆیت نە لەگەڵ دایکتیت نە لەگەڵ باوکت دەبێ فێربیت دو قسە بکەی و دو میوان بدوێنی و خواحافیزیەک و بەخێرهاتنەکی جوان بکەیت ! دەبێ دڵی هاوژینەکەت ڕابگری و بەرانبەر دۆستانی ئەو دۆست بیت و بەرانبەر دوژمنانی ئەو دوژمن بیت ، ڕێز لەمیوان و کەس،وکاری ئەو بگری !

بەرگەی سەرما لەنەبوونی نەوت و بەرگەی بێ کارەبایی بگری ، تۆ لەماڵێکی گەورە دەچیتە ماڵێکی بچوکی خـــــۆت ڕەنگە ژورێک بێت نە قەنەفە و نە تلفزیۆنی گەورە و نە سورەیای لێ نە بێت !تۆ دەچیتەوە خاڵی سەرەتا و لەوێوە بناغەی ماڵێکی نوێ و ژیانێکی نوێ دروست دەکەی بۆخوت لەگەڵ ئەو کەسەی هەڵتبژاردوە ! دەبێ بوێر و ئازا و خۆڕاگربیت … تۆ گەر تەنها ئەڵقە و زێڕ و جل و ماڵت گەـــــرەکە ماڵی باوکت خۆشترین و باشترین شوێنە نەژیانی کەس تێکدەدەیت و نە یاری بەخۆشت دەکەیت !!!

ئیتر بۆ کوڕیش هەمان شت بەڵام بە بەرپرسیاریەتی زیاتر و ئارامگرتنی زیاتر ، کوڕ کە زەواج دەکات دەبێت بەسەرۆکی ئەو نیشتیمانەی کە پێی دەوترێ خێزان ، گەـــــر توانای وەرگرتنی ئەو پۆستەت نییە جارێ دانیشە و وەریمەگرە بۆ ژیانی خەڵکانی تر قوربانی کامڵ نەبوونت دەکەیت ؟ !

بەیانیان ئەبێ زوتر هەڵسی ئیتر ژیانی هاوسەرت و مناڵەکانت لەسەر ئارەقی نێوچاوانتە ، دەبێ ماندوو بیت وە نابێ ماندبونی دەرەوە بهێنیتە ماڵەوە دەبێ بەشەوق و زەوقەوە بچیتەوە ماڵ ئیتر لای ئەوان تۆگرنگتری لەپارو و لە پارە ! ئیتر تۆ سەرۆکی نابێ ماندبونت پێوە دیاربێت ـ دەبێ لە ناخۆشیەکان هیوابیت و سەختیەکانی ئەوانی تر ئاسان بکەی ، باشی تۆ باشی خێزانە دەبێ باش بیت باش !

ئیتر با بۆ هەمووان ڕوون بێت زەواج پێش ئەوەی چ□ز و خۆشی بێت پێش

ئەوەی پڕکردنەوە بۆشاییەک بێت بەرپرسیاریەتی و قوربانیدانە، دەست پێکردنە لە سفرەوە! ڕۆیشتنە بەرەو ژیانێکی نوێ و جیاوازتر لە ژیانی پێشوو !!!!!.

“حەمەی مام ئەنوەر”

دەنگێك بانگم دەكات … ستار ئەحمەد

لەدەنگی بارانا …

هەنسکی گوڵ

دیدەنیی تۆو

ورشەی گریان

کۆمدەک□ نەوە

کەشیعرێك لەدڵما دەزێ

عەشقێك ..

لەتیلەی جوانیتا دەمنێژێ

بەرۆخی بوونا شۆڕدەبمەوە

لەو□ تەی دەتناسم

تۆو شیعر زامێکن

لەهەناوما کاڵ نابنەوە

دەنگێك لەناخما

بانگم دەکات

دەنگێگ

شنەی باو

نیگاری تۆی

بەهەناسەو

تاسەکانت گرێداوە

دەمکات بە تۆ

بەدڵۆپەو

فرمێسکی چاوەکانت و

بەهۆنراوە

بۆیە وشەیەك سەربڕن

کەرتە شاخێك بەلادا دێ

پەنجەکانم

سەراپای لەش و

جەرگ و رۆحم

لێوان لێون

لەخوێنی نیشتمان و

بۆنی کوژرانی تۆیان لێوە دێ

من تژیم لەعەشق

شەوان زیکرو فیکرت

دەمکەنە دەفێکی شەهید

تەجەللای مەرگەساتێك

بەرەو پەرستگای دەرونت

دەمخەنه باڵ

بەرز دەفڕم

لەشارێكى گۆڕ قەرەجا

دەبمە ئاڵاى كێلى خۆم و

لەهەناوتا

وڵا تێك لەكاغەز پێك دەهێنم

كەبير لەدووريت دەكەمەوە

توانەوە دەمخاتە ديدەى دڵۆپێكەوە

نيگاى باران رامدەژێنێ

نەئەوەتا لەبۆتەى خوێنم دەربچى

نەلە پێكى شيعرێكى ئاڵا

جێگەى لاشەى سەربڕاوم دەكەيتەوە

ستار ئەحمەد